Святослав Караванський

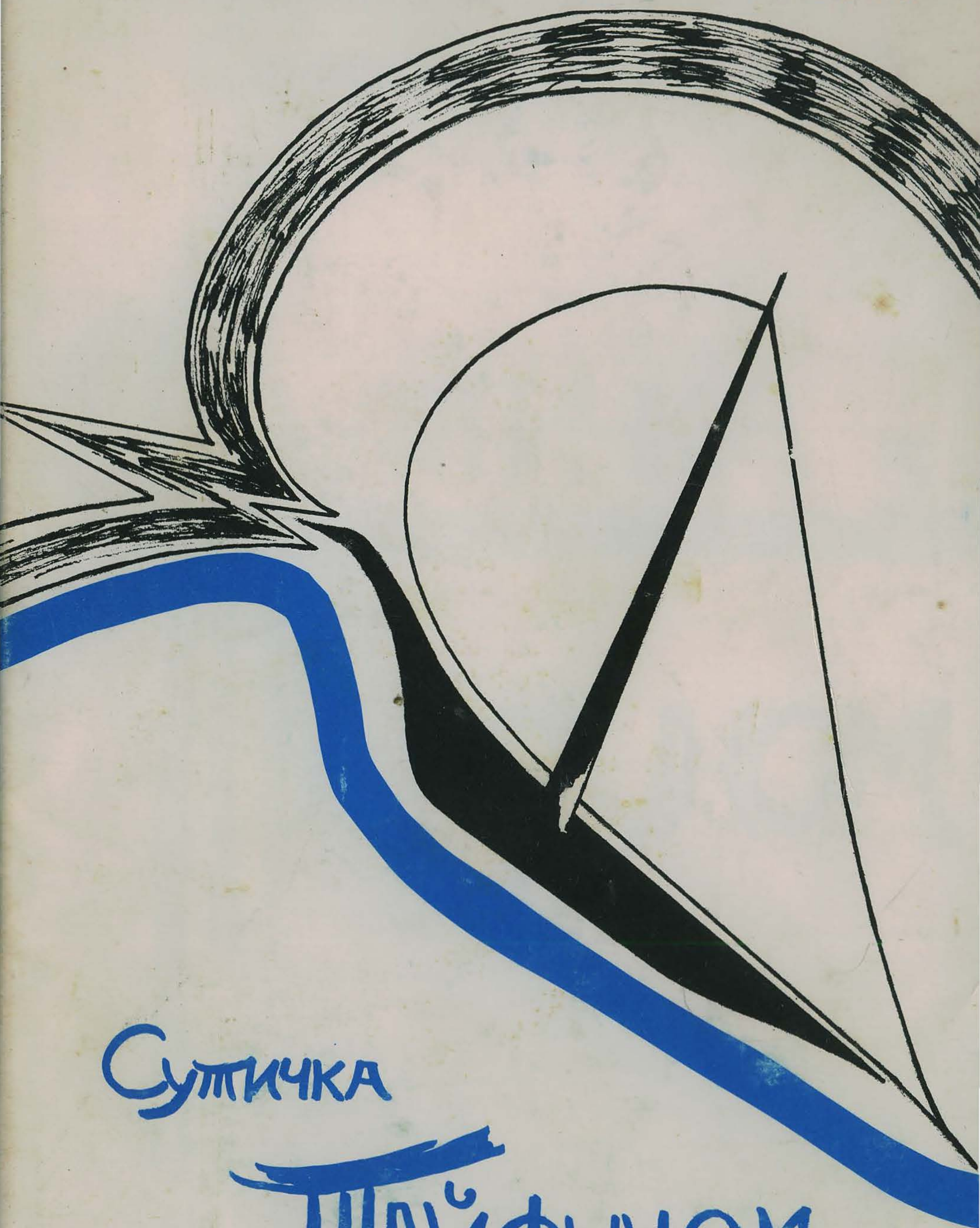

Сутичка з Тайфуном

Святослав Караванський

СУТИЧКА З ТАЙФУНОМ

Збірка поезій

SVYATOSLAV KARAVANSKY

ENCOUNTER WITH A TYPHOON

Collection of Poetry

(In Ukrainian)

V. Symonenko Smoloskyp Publishers, Smoloskyp, Inc.
and Ukrainian Writers Association in Exile

New York Baltimore Toronto
1980

СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ

СУТИЧКА З ТАЙФУНОМ

Збірка поезій

Богунові Казанівському з усім сімейством та поколінням для виховання внуків. Автор. СК

8.9.80.

Об'єднання Українських Письменників «Слово»

Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка

Нью-Йорк Балтімор Торонто
1980

Українське Видавництво «Смолоскип»
ім. В. Симоненка

Святослав Караванський
СУТИЧКА З ТАЙФУНОМ
Збірка поезій

Бібліотека «Смолоскипа» ч. 32

Обгортка роботи Яреми Гарабача

SVYATOSLAV KARAVANSKY

ENCOUNTER WITH A TYPHOON
Collection of Poetry
(In Ukrainian)

Cover by Yarema Harabatch

Published by Ukrainian Writers' Association in Exile
and V. Symonenko Smoloskyp Publishers, Smoloskyp Inc.
(a non-profit organization

SMOLOSKYP
P.O. Box 561
Ellicott City, MD 21043
U.S.A.
LIBRARY OF CONGRESS CATALOG NUMBER: 80-51598

ISBN: 0-914834-28-2

Printed and bound in the United States of America by THE HOLLIDAY PRESS, INC.

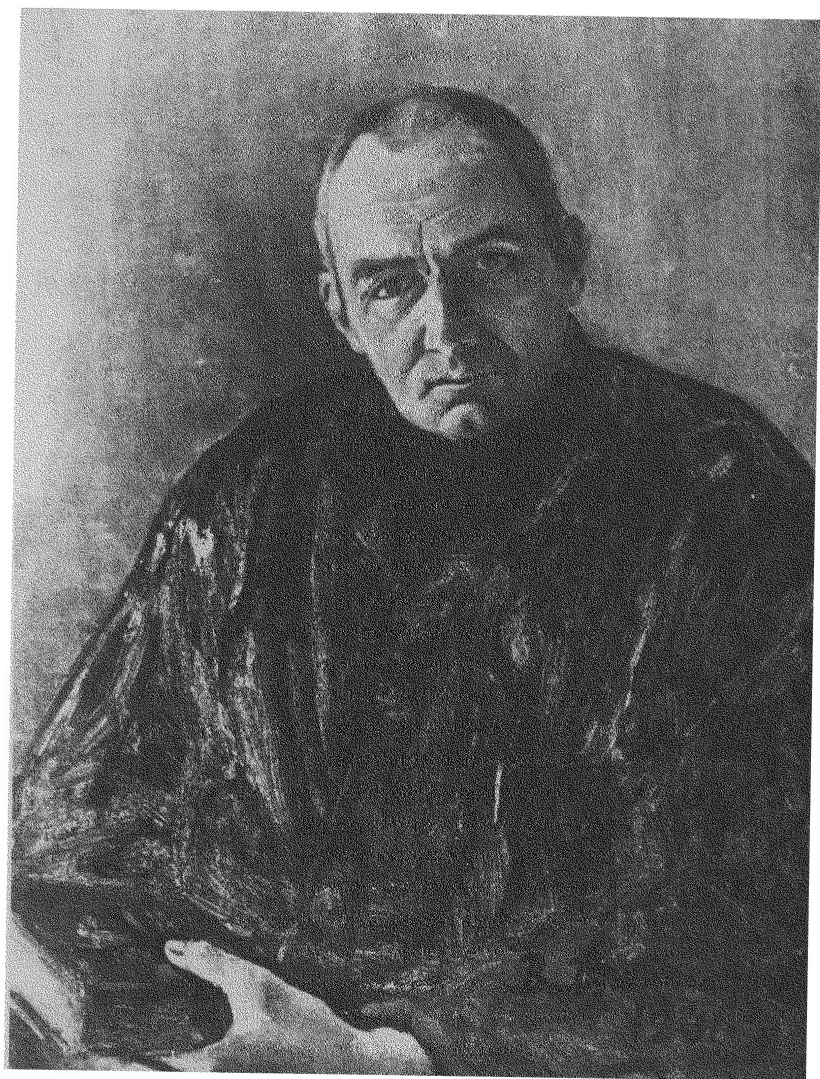

Святослав Караванський. Портрет роботи В. Дужинського — табір у Явасі (Мордовія), 1966 рік.

Святослав і Ніна Караванські. 1980 рік.

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Поетичне слово!

Слово, натхнене критичними ситуаціями та роздумами у таких ситуаціях!

Мої думки!

Мої поезії!

Сьогодні ви виходите у світ на суд читача. І саме сьогодні годилося б згадати, скільки перешкод лежало на вашій дорозі до нього. Не раз і не два я передавав вас на волю, та щоразу мої спроби зазнавали невдачі. Хто тільки не клав вас живцем у могилу! Лише декілька з вас дістали нагоду побачити світ на вільній волі.

Яким важким було ваше народження, такою важкою була і ваша дорога до читача. (Див. «Додаток»).

І тепер, коли все уже позаду, я звертаюсь до вас, як до живих:

— Щасти вам, Боже!

Автор

Еллікотт-Сіті

9. I. 1980.

ПАРУС БІЛИЙ

Напнімо в чорне небо парус білий!
Збратаймо хист, відвагу, сприт і розум!
Хай мчить крізь бурі нас туге вітрило
Туди, де стигне кров і смертю грозить.

Нам знову у дорогу, знову в мандри,
І гавань ми не скоро знайдем тиху,
Нездари — опанують геть всі жанри,
Аж поки нас укриє рідна стріха.

Вітри рвуть парус, світять блискавиці...
О, гори-хвилі, — пуго слабодушних!
Нещасен той, хто зроду вас боїться,
Кого ваш рев затуркує і глушить!

Чи є та гавань, звідки не тягтиме
Тебе й мене в нові й нові походи,
У сутичках з тайфунами прудкими
Затамувати ще хоч раз свій подих?

Нехай же, хай ревуть-шаліють шторми!
Ти ж, вітре, дужче надимай вітрило!
На хвилях пінявих, під небом чорним,
До сонця мчи нас, парусе наш білий!

Володимир
Квітень — 72

ПЕРШІ КРОКИ

БАТЬКОВІ

Відчайдушні віків змагання
Розвели нас на довгі дні,
Поселили в душі вагання,
Пригасили сердець огні.

Тільки подих добра і правди
І любови вогонь святий,
Він не згасне... він буде завжди...
Вічно жити в душі моїй!

Батьку рідний! За подих можній
Чим віддячу, скажи, тобі?
Чим віддячу, що в рисі кожній
Я тебе пізнаю в собі?

Рудник Матросова
1953

ДО МОВИ

Мово барвиста!
Ти блиск водограю!
Вічноживий
І, як жар, пломенистий!
Я тебе так,
Як нікого кохаю!
Звуки твої,
Наче ковані з криці,
Тони твої —
Голоси громовиці,
Владу твою —
Чарівну і безкраю —
Силу твою,
Що твердині долає,
Дух твій і пристрасть
Я скрізь відчуваю:
В шелесті трав
І в сновиддях дівочих,
В громі машин
І в молитвах пророчих —
Скрізь я, мій друже,
Твій подих вітаю!
Мово моя!
Чарівнице всевічна!
Полум'ям сущим в тобі блискавичним
Все безпардонне пали і цинічне!
Відданість правді яви безграничну!
А для коханої
Струмом стань ніжним,
Що зачаровує тіло і душу!
Теплим та щирим
Словом стокрилим
Радістю-щастям наснаж мою милу!
Дай мені силу,

Дай мені вміння
З душ бур'яну випікати коріння!
Вірний мій друже!
Маяче незгасний!
Мово прекрасна!

Рудник Матросова
1953

Байрон

ШІЛЬЙОНСЬКИЙ СОНЕТ

Людського розуму розкутий дух!
Свободо!
Найдорожча ти в тюрмі!
Ти сяєш там, як полум'я в пітьмі,
В серцях твоїх закутих в пута слуг.

Нехай залізні ґрати і ланцюг
Твоїм синам судилися повік,
І їхній рідний край до рабства звик,
А все вістки про волю тішать слух.

Тюрма Шільйон!
Ти не тюрма — ти храм!
І на підлозі вівтарів твоїх
Від Боннівара, що томився там,
Зберігся знак — сліди невтомних ніг.

Не руш ніхто і не стирай цих плям!
Хай бачить Бог тиранів смертний гріх!

Байрон

САМОТНІСТЬ ГЕНІЯ

На схилах гір зустріне вічний лід
Той, хто досяг засніжених висот;
З презирством гордим дивиться на світ
Той, перед ким схилив чоло народ.

Хоч слава має недосяжний літ
І свого сина аж до зір веде, —
Навколо нього — крига та ґраніт,
І рій суперниць-бур над ним гуде:
Така подяка всім, хто вгору йде.

ДО ПОРТРЕТА БАЙРОНА

Поете мужній!
                    Твій безсмертний дух
Закарбував навіки цей портрет,
Відбивши у гармонії прикмет
Твоїх стремлінь та намірів ланцюг.

Де взяв ти хист, що так чарує слух,
І рис людських такий чіткий акорд?
Це волі Дух, дарма, що був ти лорд,
Послав тобі, як кращому між слуг.

Твоє натхнення, твій духовний світ,
Твоє життя і твій ясний талан, —
Весь образ твій: свободолюбства слід.

Корсар і в'язень, раб і Дон-Жуан
Знайшли у тебе захист і привіт,
Зневагу й осуд — деспот і тиран.

Кіплінг

КОЛИ

Коли між тих, що голови схилили,
Не хилиш ти свого чола в ганьбі
І твердо довіряєш власним силам,
Дарма що всі зневірились в тобі;

Коли ти свято бережеш надії,
Без слів брехні на бій з брехнею йдеш,
В душі ненависть тамувати вмієш,
Але й занадто мудрим не стаєш;

Коли ти можеш думати і снити,
Рабом не ставши ні думок ні мрій,
І холодно, як зрадницькі привіти,
Розгром та успіх зустрічати свій;

Коли тебе не злить мізерна погань,
Яка снує круг тебе сотні змов,
І ти свій крах сприймаєш, як вимогу
Важку роботу починати знов;

Коли ти можеш весь свій хист і волю
Принести в жертву справі без вагань
І без даремних нарікань на долю
Ступати далі по шляху змагань;

Коли ти змусиш нерви, серце, м'язи
Твоїй меті служити завжди й скрізь,
І не відступиш навіть в тому разі,
Як всі вони благатимуть:
— Спинись!

Коли в юрбі ти зберігаєш гідність,
Перед царем не гнешся в три дуги,
Коли за розум твій та непохитність
Тебе шанують друзі й вороги;

Коли ти вносиш в кожну мить минущу
Глибоку змістом мудрість життьову, —
Тоді за всіх ти станеш в світі дужчий,
І я тебе Людиною назву.

Шекспір

СОНЕТ (31)

Світанок дня зустрів я не один:
На сході сонце пестить пасма гір,
Голубить ряст зелених полонин,
Золотить плеса вод на дні міжгір.

І раптом дозвіл хмарищам дає
Надбігти і затьмарити свій вид —
Ховає очі і чоло своє
Від злого зла, в якому гине світ.

Отак і мій світанок пломенів
Яскравим сонцем в ранішній порі.
Минулося!
                    Світ хмарами закрив
І блиск його і сяєво вгорі.

Та сонце я своє люблю і в млі, —
Є хмари в небі, є і на землі.

Шекспір

СОНЕТ (66)

Скоріше б смерть!
Набрид мені цей світ,
Де гідність ходить вічним торбарем,
Де замість права — зрада і навіт,
І пишна розкіш чепурить нікчем,

Де почесті — це за ганьбу платня,
Де світлий розум в ланцюги кують,
Де мужність в рабство підступ заганя,
Й дівочу честь поганить дика лють,

Де зло з добра зробило кріпака,
Де хибою людська відвертість є,
Де влада рот мистецтву затика,
І тон в науках глупство задає.

З тим всім я розпрощаюсь без жалю,
Та як я кину тих, кого люблю?

МОЛИТВИ Й РОЗДУМИ

БОГ Є!

Як дух, натхнення, творчість, дія,
Він — антипод безвольної надії,
Жагою, словом, мужністю стає
І тим, хто мислить, руку подає!
Бог є!
Він не шаблон, не догма і не буква,
Він — пошук, винахідливість і думка.
Хто сонних будить? Хто ледачих б'є?
Хто справедливим духу додає?
Бог є!
Даремно лицарі Катинської розправи
Його пророків нищили в підвалах.
Він юності свій хист передає
І Прометеїв світові кує!
Бог є!
Глухий він до благань і до молитви —
Діла творіть! Ділами славте Бога!
Бо Він не плач, не стогони, Він — битва,
Він в терняку прокладена дорога!
Брехні і фалшу Він не визнає
І не боронить того, хто гниє!
Бог є!
Він — смерть за правду, Він — любов до брата,
Він учить нас ненавидіти ката,
І там, де джерелом натхнення б'є,
Де мужній раб на деспота встає,
Бог є!

Володимир
Літо -— 68

МОЛИТВА

Вічні, безсмертні шляхетні пориви!
Що ви є в світі?
Навіяння?
Чари?
Перший змах крил у польоті за хмари?
Чистого серця до правди змагання?
Думки народження?
Прокид кохання?
Спілка любови, краси та відваги?
Спалах свідомости?
Вибух наснаги?
Радість пригоди?
Жагучість бажання?
Чи неповторність природних мотивів —
Гуркіт громів довгожданої зливи?
Що ви і нащо, нестямні пориви?

Нащо серця ви ворушите й душі?
Нащо бентежите юність тривожну?
Стелите міфами даль бездорожну?
Старість обачну зриваєте з ліжка?
Тихих неволите йти у опришки?
Дужих вчите боронити слабого?
Щепите лють і зневагу до злого?
І на неорану кличете ниву
Тих, хто прибився у гавань щасливу?
Нащо?
Де глузд ваш, шляхетні пориви?

З вами бійці не бояться могили —
Десь, і в найслабшого трояться сили,
З вами у чорну годину і скруту
Легше зустріти останню минуту.
То ж і на дні глибочезної пастки
Духом не дайте мені підупасти:
Поки живу я — живіте зі мною!
Кличте!
        Будіте!
                Зривайте до бою
З чадом смертельним розпуки німої!
Думці, душі не давайте спокою!
Юністю дихайте!
                Вабте весною!
Будьте зі мною!

Володимир
1970

З ВІРША ПРО ШЕВЧЕНКА

* * *

Жив поет із серцем Прометея
У гурті заляканих людей...
Жив з пігмеями й не став пігмеєм!
Вмер, а все лишився Прометей!

Він не був лауреатом премій,
Блях-оздоб на грудях не носив.
Плащ содатський — вищу з академій —
То й усе, що в долі заслужив.

Хист не вмів свій вигідно продати,
З Музою контракту не уклав.
Вік служив в поезії солдатом —
Тільки вмерши, генералом став.

Явас
29. I. 67

ВІЧНІЙ ЖЕНІ

Коли ти дум вічносвіжий ребус,
Коли ти пошук, ідея, гадка,
Мені б титаном родитись треба —
Твоїм і нашим хвалитись спадком.

Коли ти розсуд, коли ти приязнь,
Коли ти поміч у щирій раді,
Тоді ти казка, тоді ти мрія,
Тоді ти щастя, любов і радість.

Коли ти повстрим, коли ти пам'ять,
Коли ти такт, теплота, прихилля,
Тоді я друге твоє дихання,
Твоє могуття й твоє безсилля.

Коли ти усміх, коли ти згода,
Коли ти потяг, стремління, спрага,
Тоді я мужність, тоді я подвиг,
Тоді я слово, наука, правда.

Коли ти ранок, коли ти прокид,
Коли ти вічности цвіт крилатий,
Тоді я твій найсвятий неспокій,
Твій раб і деспот, невісто й мати!

Коли ти іскра, тоді я трут твій —
Спинити спалах не в нашій владі!
Отак весни грозова присутність
Стрясає землю у листопаді!

Барашево — Сосновка
1976 — 1978

ДРУЖИНІ

Схід і Захід!
Моцарт і Сальєрі!
Вічна пря непримиренних сил!
Скільки світ ковтне твоїх бактерій,
Спалить хат і висипле могил?

Нащо й нам це похідне убрання?
Цей берет зелений на обох?
Хто збудив нас нагло до світання,
Ще як дзвін не вдарив на сполох?

Хто жене нас в непролазну пущу,
Де щокрок багно й трясовина,
Де свою роботу убивущу
Робить тиф, проказа і чума?

Світ ще спить...
Сном янгола в колисці
Спить майбутній Ґойя і Ньютон,
Рафаель і Дізель, Кант і Ніцше,
Ґріґ і Дарвін, Гус і Вашінґтон.

Мирно сплять грядущих діб гіганти:
Піфагор майбутній і Гарвей,
Кук і Байрон, Маґеллан і Данте,
Резерфорд, Пастер і Ґалілей.

Та не всім же спати до світання!
Хтось і в перший мусить стати ряд!
Де є перші, будуть і останні —
Вороття немає їм назад!

Схід і Захід!
Моцарт і Сальєрі!

Вічна пря непримиренних сил!
Скільки світ ковтне твоїх бактерій,
Спалить хат і висипле могил?

Володимир
Серпень — 71

РОЗДУМ

На серці часом так, як у підсонні, —
Заступить сонце мряка і сльота,
І у обіймах тоскного безсоння
Дивуєшся, — а чом же не світа?

Та хай-но тільки сонце-думка зійде
Й освітить всі закутини душі,
Як сум-журбу, неначе дим, розвіє,
І в серці знов огонь, як жар, пашить.

Палай же сонцем, думко незакута!
Світи і грій з нестямних верховин!
І на питання: «Бути чи не бути?
Схилитися чи голову не гнути?»
Наснаж наш дух, щоб дав одвіт один!

Володимир
1971

РОЗДУМИ

Сліпому важко жити серед зрячих,
Та серед них він, знай, прозріти прагне,
Якби ж він жив між тих, які не бачать,
То сліпоти своєї і не збаг би.

Здається, що уже ніщо не верне
Природою одібраного зору,
Що шлях до зір поріс колючим терням,
Аж хист і тут дива прозріння творить.

От і на півдні людям легше жити, —
Не треба з лютим холодом боротись,
Про вікна дбати, теплу одіж шити
І мати вічну з паливом мороку.

Та саме тим, що з холодом воюють,
Стають в краях північних люди дужчі;
Хай вітер свище, хай пурга лютує,
Вони собі здобудуть хліб насущний!

І, ворогів не мавши легше жити:
Не треба стерегтися, начуватись,
Корись в усьому кесарям неситим,
Неначе ти на інше і не здатен;

Аж той, хто знає смак годин тривожних,
Гартується і духом і тілесно,
Отим-то їм у лавах орд ворожих
Щастить відкрити п'яти Ахіллеса;

Коли петля на них уже готова,
І вороги не криють свого сміху,
Борцям приходить в голову раптово
З тяжкої скрути найпростіший вихід.

І з кривдою у дружбі легше жити,
Бо кривда має в світі більше права,
Сокира й зашморг вчать її «любити»,
Облуда галасливу ширить славу;

Проте і у блискучому убранні
Огидна кривда кривдою і буде,
І хай багатства сипле несказанні
А правді і без плати служать люди.

Хто з іскрою у серці народився,
Шукай, вигадуй, думай і змагайся!
Удав страшний, та щирого мисливця
Більш тягне йти на звіра, як на зайця!

Володимир
1972

НАД КНИГОЮ ІСТОРІЇ

О, вічности сценарію неспинний!
Історіє!
          У праці і в походах
Тобі — творцю і вчителю людини —
Складають іспит раси і народи.

Єгипет...
          Рим...
                    ацтеки...
                              сарацини...
Хто тільки не хвеливсь тобі талантом?
І нинішні знавці чудес машинних,
Кому скорились навіть атом з квантом.

Перед тобою, ніби на параді,
Промчали дикі коні Чінгіз-ханські,
Пливли фрегати грізної Армади,
Повзли стіною неприступні танки.

Та раз на все твій іспит скласти годі —
Ти, знай, нові загадуєш задачі:
Змагайтеся племена і народи,
Шукайте свого щастя і удачі!

Історіє!
          Від тебе за науку
Якісь-то й нам належить мати бали;
А втім самим хвалитися не штука —
Хай інший хто чи лає нас чи хвалить.

На безконечній стрічці твого фільму
Слідкуєш ти за ростом інтелекту —
Від перших бумерангів безпомильних
До нинішніх міжзоряних проектів.

Хто ж серед нас дістане бал твій вищий:
Творець і винахідник віртуозний,
Чи той, який іде складати іспит,
Позичивши в сусідів хист і розум?

Якби ж то знав, хто взявсь тебе дурити,
Що ти, немов машина електронна,
Тебе ні упоїти, ні купити,
Ні залякати громом бомб стотонних.

Жар серця й розум — от що має силу
Над смертними людьми та племенами;
Без них, історіє, нікому не щастило
Бодай на трійку скласти твій екзамен.

Так хто ж між нас твій вищий бал заслужить
І золоту твою медаль здобуде:
Творець і мрійник, чи сатрап байдужий?
Відвічний лорд, чи споконвічний Юда?

Володимир
1971

СВОЄМУ СЕРЦЮ

Ти згориш, моє серце кволе,
Перетлієш на попіл!.. Так!
І природа вже, десь, ніколи
Цей живий не повторить такт.

Тільки слів не торкнуть століття,
І вони донесуть твій ритм
Прометеям віків новітніх,
Наполеонам грядущих битв.

Тим Коперникам і Колумбам
Вічноюних майбутніх рас,
Хто віднайде безсмертя струми,
Стисне простір і скорить час;

Хто заряд дерзновенних істин,
Ніби порох у світ несе,
І своїм невгасущим хистом
Все збагне і здобуде все;

Хто йно гляне людині в очі,
Схопить слово, почує жарт,
І вже знає, чого хто хоче,
І вже бачить, чого хто варт.

Може, ти — моє серце чуле —
Тим мене і загнало в льох,
Щоб ясніше твій ритм почули
Прометеї нових епох?

— Хто коритись не хоче мавпі,
Хто терпіти не може зла,
Що ви робите, щоб неправді
Ваша іскра не помогла?

Щоб ні хам, ні маньяк, ні деспот,
Ваших дум обірвавши цвіт,
Не кував би у пута всесвіт
Й вашим хистом не крив свій гніт?

Щоб тюремщики і жандарми
Слуг своїх не зробили з вас,
Тих, що справно майструють ярма
Кріпакам їхніх рабських каст?

Хай покою і сну ніколи
Не дають ці питання вам:
Чи слугує шляхетній олень
Хамелеонам і плазунам?

Крокодилам, спрутам, акулам
Чи стає у пригоді кит? —
От що треба, щоб ви збагнули
У свої вісімнадцять літ!

І якщо розгорнути крила
Вам поможе цей кволий такт,
Знать, не дурно ти, серце, билось
І згоріло не просто так!

Володимир
1971

ПОЕТОВІ

І. К.

Твори творець!
Ліпи!
Співай!
Будуй!
Рости!
і куй залізо!
У безконечній звершень книзі
Сліди нестерті залишай!

А ти, поете, знай, пиши!
Гартуй слова, виклепуй рими,
Щоб доброти печать незрима
В людській не витерлась душі!

Щоб дружні з розумом серця
Одним наснажилися тоном,
Ніколи злим, ніколи сонним,
А тільки юним без кінця!

Щоб все зелене й молоде
В твоїх піснях і одкровеннях
Шукало істини й натхнення,
Яких не знайде більш ніде!

Щоб муж, і мати, і дитя
В тобі знаходили розраду,
І напоумлення, й розраду,
І заповіт на майбуття!

Щоб тим, хто марить про політ
І про надземні паралелі,
Ти кисень замінив та гелій,
Що з ними їм рушати в світ!

Щоб мудрий пастир відгадав
В твоєму слові слово Бога
І до нерозуму людського
Його, як ліки, прикладав.

І, щоб всемученик святий,
Що йде за правду на Голгофу,
Стопив у серці твої строфи
З жагучим прагненням до мсти.

Щоб все одзначене добром,
Усе незлобне, чуле, щире
До тебе йшло кріпити віру
І умножатися числом!

А всяка погань, нечисть, гниль,
Твого щоб стереглась пророцтва;
Для них трутизною і оцтом
Хай стане твій пекучий стиль!

А ще несмілу слав любов,
Її тепло, привіт і ласку;
Складай свою безсмертну казку
Під грім суєтних молитов!

Сягай незміряних вершин:
Гартуй слова, виклепуй рими,
І доброти печать незриму
В серцях і душах запиши!

Сосновка
Листопад — 72

МОЛИТВА І. ГУСА

А. З-ну

Душі своєї невгасущу іскру
Ти уділив мені, великий Боже,
Палку в мої уста вітхнувши пристрасть,
Жагу і плоть обмежив і стривожив.

І в цій подобі, мій небесний отче,
Ти поселив мене у царство плоти,
Де хам, лизун і славолюбець хочуть
Служити прикладом геройства і чесноти;

Де гріх узяв у вічне рабство душі,
Де доброта це гріх — мішень для сміху,
Де лють і тупість все шляхетнє глушить
І за кумира править плотська втіха.

Де маніяк, нездара і недоук,
Знай, на словах неправді крутять в'язи,
Та дай-но їм убрати царську тогу,
Як «правді» їхній сам тиран позаздрить.

Великий Боже!
Вчуй мою молитву!
Потрой мій глузд, відвагу, сприт і твердість,
Щоб в морі блуду дар твій не втопити
І не позбутись твого милосердя!

Бо хай яка твоя до мене приязнь,
Над смертними тяжать земні пороки,
Отим-то я щодня молитву й дію:
Навчи мене в собі їх побороти!

Не відвертай від мене свого ока:
Слідкуй за кожним словом, кожним рухом,

Щоб між глухих не п'явся я в пророки
І менше б говорив, а більше слухав.

І Я моє приборкай, Боже правий,
Нехай не рветься всюди бути першим,
Не тягнеться до срібла і до слави
І буде сите з того, що одержить.

І хай судити не берусь я брата,
Бо хто ж на світі без пороків, Боже?
Коли ж моя загибіль то мій фатум,
Хай і вона твої діла примножить!

А ще, якби зneправдив ти прислів'я:
«Який був змалку, будеш і д'останку»,
Нічого більш від тебе б не хотів я
І не благав щовечора й щоранку!

Сосновка
Літо — 76

ВИСОТИ ДУХУ

Душа і плоть!
                Дві сестри-стихії!
Це ви людську роздвоїли вдачу —
Одна плекає високі мрії,
А друга тягне у хлів телячий.

Той, хто до чарки, до гульбищ ласий,
Кого чарують земні спокуси,
Той іскри чести у серці гасить
І власній плоти служити мусить.

Висоти ж духу належать скромним,
Бо дух і скромність — брати-близнята.
(Не жди зухвалий і безпардонний,
Що з тебе приклад хтось буде брати!)

Висоти духу для тих, хто добрий,
Бо доброта це душі окраса,
Коли ж ти лютий, лихий і злобний,
Ти зробиш мертвим найкраще з гасел.

Висоти духу це пай шляхетніх,
Бо сила духу в шляхетті мислі,
Коли ж ти сірий, пустий, суєтний,
Чи проживеш ти свій вік, як пісню?

Висоти духу для тих, хто чулий,
Кому чуже не байдуже горе,
Коли ж ця риса в тобі заснула,
Твій дух та розум полонить користь.

Висоти духу належать щедрим,
Бо в щедрім серці — криниця духу,

Коли ж ти заздрий, скупий і вредлий,
Твій провід — шлунок, його і слухай!

Висоти духу штурмуй, хто чесний!
І герць, і подвиг це пай відважних;
Коли ж ти кривді під страхом служиш,
Скачи і далі, як ворог каже!

Людськая вдачо!
                    Ти, ніби книга,
Що в ній записано долю світу:
Тут будуть зими, а тут відлига,
Тут не уродить, а тут жди цвіту!

Сосновка
Літо — 76

Н. Н.

Коли ти хочеш бути вільний,
Затям, що воля мила всім;
Якщо ж у тебе брат — невільник,
Ти й сам невільник разом з ним.

Коли ти хочеш бути вільний,
Не дбай про бум кріпацьких каст;
Бо тих, хто ширить дух свавільний,
Жде прикра доля мертвих рас.

Коли ти хочеш бути вільний,
А сам нових шукаєш пут —
Із злом боротись ти не схильний
І перед вічністю — банкрут.

Коли ти хочеш бути вільний,
А слабших маєш за сміття,
То ти прямий сваволі спільник,
Адепт звірячого життя.

Коли ти хочеш бути вільний,
А сам кохаєшся в брехні,
Ти з рабством битися безсильний
І власній волі кажеш: — Ні!

Коли ти хочеш бути вільний,
А сам живеш для живота,
Пробач, ти просто божевільний,
І модна гра твоя пуста.

Коли ти хочеш бути вільний,
І проти зла не повстаєш,
Ти птах з підрізаними крильми
І, значить, раб у решті решт.

Коли ти хочеш бути вільний,
Хоч це й звучить, як парадокс,
Скажи собі сто раз: — Не вільно!
Коли про хибний йдеться крок.

Сосновка
1976

БЛАГАННЯ

Запаліть мій дух і волю, боги,
Щоб огонь в душі моїй не гас,
Щоб не тільки чулих, а й глухого
Я глаголом істини потряс!

Щоб моя палка й правдива мова
Вибивала лжу з її сідла,
Щоб не злом, не примусом, а словом
На такі спромігся я діла:

Показати кожному, хто блудить,
От де корінь хиб його і вад,
Щоб-но раз мене почувши, люди
З манівців верталися назад;

Від зухвалля мислі відучити,
Хто на Божий претендує фах:
Хоче суд над ближніми творити,
Бувши сам по горло у гріхах;

Зупинити деспота-громилу,
Хто за слово кару наклада,
Схаменути тих, хто, мавши силу,
Тільки слабших ставить під удар;

Заганьбити, хто здобувши владу,
Чи заживши слави у людей,
Зневажає і плямить громаду:
— Я — ваш Бог, а ви — сміття і глей!

Взяти в стоси тих, хто йно за слово
В серці мсту на ближнього таїть;
Дати перцю тим, які готові
Геть на все — Ви тільки заплатіть!

Кожен у небес благає свого,
Хто достатку, хто щасливих днів;
Я ж молю й молитиму одного:
Душу й тіло запалющих слів!

Сосновка
1977

ВІДПОВІДЬ «ОПОНЕНТОВІ»

Велика радість — листи від друзів, та чи не більша — дістати листа від колишнього безоглядного опонента. (З листа).

Я б не сказав, що велика це радість
Від «опонента» одержати вістку.
Бачте, адепта гонінь і нещаддя
Краще б назвати «екзарх самоїдства».

Там, де одного, закутого в пута,
Двоє чи троє беруться цькувати,
Краще вживати слова «екзекутор»,
«Кат», «знущаяка», «злобитель», «каратель».

Хто ж це свій титул обрав так невдало?
Ви, що цькування очолили злісне,
Думавши з мене зробити фіскала?
Крок, що і пекло навряд чи намислить!

Ви, що забули, що той, хто сам грішний,
Права не має судити нікого —
Як може лють, безсердеччя, зловтішшя
Брати на себе обов'язки Бога?

Що може спільного бути між нами?
Духу чужа і ненависть і помста.
Дикі знущання — це винахід Хама,
З ними не хтів би я мати знайомства.

Мужній звертає ненависть на ката —
Що за геройство знушатись із жертви?
Тільки-но раб, рабським духом обнятий,
Буде шукати, як слабшого жерти.

Ті, що на світ народились рабами
Мусять коритись спадковій кебеті,
От і минають століття у драмах
Там, де нема доброти і шляхеття.

Битись за правду це місія духу —
Шкура стояти за правду не може,
Їй би де тепло, де сито, де сухо;
Цісарю — цісарське, Богові — Боже.

Хто, хай і в думці, а лине до Бога,
Добрими вслався — не словом — ділами;
Досі нас вабили різні дороги,
Різними важко йти в ногу стежками.

Сосновка
1977

* * *

Коли відчуєш, що у тому колі,
Яке ти майже визнав за своє,
І, де за взір і твій приймали крок,
Росте зневага до твоїх думок;

Коли твоє оточення найближче
В тобі смішного бачить дивака,
Бо ти не драч, не скнара, не ласун
І не верткий на кожнім кроці в'юн;

Коли тобі твій окіл радить кроки,
Що совість їх тобі не дозволя,
І через цю розбірливість і стрим
У свому колі ти стаєш чужим;

Коли все коло роздирають чвари,
Що їх злоба і підступ виклика
І це кладе на весь твій табір тінь,
Що він не варт прийдешніх поколінь;

Коли невиліковна хіть до слави
Веде до дальших і ще глибших чвар,
А хитра злість з недавніх ще братів
Якнайлютіших робить ворогів;

Коли пиха, погорда і відраза
До тих, які є слабшими, — закон,
У вірності якому присяглись
Бездушність, дріб'язковість, егоїзм;

Коли позбутись цих лихих пороків
Не прагне у твоїм гурті ніхто,

Бо ж не вдалось ще жодному з племен
Спадковий у собі здолати ген;

Тоді рушай, не гаючись, у мандри
До берега розкутих корогов,
Де всяк шанує всіх, а всі — його,
Й немає місця фалшу і обману.

І поки ти до ґавані святої
Свій рятівний ковчег не приведеш,
Твої і так натомлені без меж
Душа і плоть не знатимуть покою!

Сосновка
1979

СУТИЧКА З ТАЙФУНОМ

ЗАПОВІТ

Ми всі вмремо.
Хто у в'язниці,
А хто в раю з п'яти кімнат,
Хто з орденами у петлиці,
А хто, проклявши світ стократ.

А хто — в бою за вражу справу,
За враже щастя й вражий рід,
Чужу примножуючи славу,
Чужий поглиблюючи гніт.

Хто у Канаді, хто в Австралії,
Хто в Аргентині, хто в Інті,
У Забайкаллі, на Уралі,
На Колимі й на Воркуті.

Всі помремо...
І нашим правнукам,
Що після нас грядуть у світ,
Яке за звичаями давніми
Відпишем слово-заповіт?

Гряди, нащадку, в світ прийдешній
Не для утіх та суєти,
Не для цілунків безконечних,
А для розплати і для мсти!

Перелічи, як є, всі трупи:
Де, хто був знищений і як?
Кого замучив враг підступний
Й кого убито за срібняк?

Перелічи й спитай заплату:
За око — око й зуб за зуб,

І доти не вступайсь від ката,
Аж поки він не стане труп!

Коли ж, нащадку, ти не зробиш
Тих діл, що кладемо тобі,
Тоді вже краще згинь в утробі,
Святої не паскудь землі!

Цей світ — не схов для боягузів
І не притулок жерунам, —
На щастя має право мужній,
Все ж решта — гниль, сміття, бур'ян!

Від них не лишиться і сліду, —
Як ми такі, то і від нас!
Тих, хто живе, як раб, віками
З лиця землі стирає час!

Володимир
1968

ДО СОВІСТИ ВІКУ

Це не вірш, це не гімн, не ода
І не плід віршоблудних маній,
Це жага, це мольба свободи,
Це смертельника крик останній.

Він стоїть на краю могили
І жде кулі в свій гордий череп,
Дротом руки йому скрутили
Спадкоємці Ягод і Берій.

Він стоїть на краю могили,
А в могилі — на трупах трупи...
Розум людства!
Всетворча сило!
Це на тебе піднято руку!

Ти зорав незміренні гони,
Ти сади насадив плодючі,
Від Адама і до Ньютона
Рід людський — твій невтомний учень.
....
....
Найдорожче для тебе — правда,
Ти на чорне не кажеш — біле,
Хоч за це кабінетні мавпи
Не одне тобі шиють «діло».

Вільний розуме!
Совість віку!
Чи ж тебе залякають «строком»
Лжепророки «ідей» великих,
Братовбивці із заздрим оком?

Сам ти судиш — і судиш чесно, —
І царя, і раба, й міністра,
Й інквізиторів, що воскресли,
Й нині пхаються в гуманісти.

Присуд твій, як тавро, — назавжди,
Так скажи ж його, совість віку!
Хто дав право за слово правди
Замикати людей довіку?

Хто дав право людей карати
За правдиве, за щире слово,
За любов до сестри, до брата,
За любов до своєї мови?

Хто дав право, о, совість віку,
З найчесніших робити в'язнів,
А зате на чолі народу
Наставляти катів та блазнів?

....

....

Совість віку!
Породу хама
Роздивися з лиця і з боку;
Чи це справді прекрасна дама,
Чи це вбивця з підбитим оком?

Вирок виречи, совість людства,
І що чорне зви тільки чорним,
Бо інакше гидке паскудство
Цілий світ, як павук, огорне.

Тож гляди — бережи свій череп,
Вільний Розуме — Совість віку!

По тобі у космічну еру
Кулеметний огонь відкрито!

Явас
1966

ЗАНАДТО ОБЕРЕЖНИМ

Не бережіть мене, занадто обережні,
Неначебто яку коштовну вазу!
Я не кришталь!
Я — полум'я пожежі!
Вогнем пойнятий стовп земного газу!

Коли спаде на сонну землю морок,
І з краю в край світ мрякою огорне,
Я спалахну, як той займистий порох —
Злечу червоним півнем в небо чорне!

Загравою огнистою, палкою
Я закривавлю обрій серед ночі —
Такий вогонь не гасне сам собою,
Горіння тлінням стати не захоче.

Я тлів десятки років, тлів століття,
Я тлів, коли мій рід кохався в праці,
Та де не взявся правдоборець-вітер —
Дмухнув на іскру гуркотом овацій!

Так!
Я згорю!
Та я не жду пощади,
Йно дев'ять грам я жду від людожера!
Цей не схибне і всадить їх злорадо
У мій для майбуття потрібний череп.

І от тепер, коли ведуть до ями,
(Бо й перед смертю треба будь обачним!)
Ви рот мій затуляєте руками,
Щоб в очі ката я не плюнув смачно.

Десь, я забаг ще гіршої халепи —
Ануж мене без бирки поховають!
Тоді каюк!
Нащадок-недотепа
Мій труп між тисяч інших не пізнає!

Не бережіть мене!
Коли немає мужніх
Піднести голос свій на захист брата,
То й майбуття, що ми за ним так тужим,
Навряд чи можна в долі сподіватись.

Не бережіть і не робіте з мене
Підсліпу свічку!
Нею я не стану!
Хай я згорю, як полум'я шалене,
Ніж в парафінову застигну пляму!

Явас
1966

ХТО ТИ?

Людина?
 І мовчиш — не протестуєш,
Коли ведуть на страту твого брата,
Коли сестру і подругу ґвалтують,
І привселюдно зневажають матір?

Мовчиш і мовчки тягнеш вгору руку,
Мовляв, ти згоден з тим, що кровопивці
З роботи виганяють твого друга
За те, що він з катюгами не в спілці?

Людина?
 І, почувши крик: «На поміч!»
Тікаєш до найближчого провулку?
Геть від нещастя і мерщій додому,
До свого теплого і ситого притулку?

Людина?
 І стулить боїшся слово
На захист тих, хто гине у в'язниці?
— Це ж, бачте, зовсім не обов'язково
Для умов сучасних не годиться!

Боїшся, що з тепленької роботи
Тебе на старість виженуть сатрапи?
Та й справді ж бо!
 Кому тепер охота
Хоч на копійку менше заробляти?

Отак ото й живеш — не протестуєш,
Мовляв, твоя спасенна хата з краю!
Всі кривди бачиш, всі ридання чуєш
Й отруту вражу за бальзам приймаєш!

А ще шалено плескаєш в долоні,
Коли тирана бачиш на трибуні;
Від кого ждеш ти ласки й оборони:
Від варвара?
Від деспота?
Від гуна?

О, ні!
Ти не людина, рабе вбогий!
Ти ерудит, а гірший від тварини —
Живеш під нагаєм вампіра злого,
Не гідний діл та імени Людини!

Мовчить тварина, бо вона не тямить,
А ти мовчиш, мовчиш і розумієш,
Копаєш сам собі глибоку яму
І славиш вбивць, і батогам радієш!

Володимир
1968

ДО БАЙРОНА

Я народився між рабів рабезних —
Зрадливих, безсердечних, заздрооких —
Серед нездар тупих, жадюг скупезних,
Між боягузів лютих та жорстоких.

Між тих, що перед дужими плазують,
А стрінуть слабших, — страх, які пихаті,
Що братові і крихти не дарують,
А з ворогом — найперші дипломати;

Між тих, що люблять фразу, люблять позу,
Між тих, що стали втіленням нахабства,
Що впали в рабство через свій нерозум
І через страх не можуть вийти з рабства.

Я зріс між них, спізнавши їхні вади,
І хтів би...
Хтів би їх не знати зовсім...
Піти від них...
Невже ж була б це зрада,
Як від покірних непокірний відколовся б?

А що, як я б на світ родився пером
Під благодатним небом Альбіону?
Шляхетні з юних літ набув манери?
Пишався б звичаєм дідівським та законом?

І, зрісши серед вільного народу,
Як ти, лорд Байрон, — мій великий брате,
Чи вмер би в ліжку я в краю свободи,
Чи у бою з новітнім султанатом?

Що змусило тебе з колиски бритів
Іти на штурм огидного тиранства?

Ні хисту, ні життя не пощадити,
Аби і раб став сином громадянства?

Що ти Елладі?
Що тобі Еллада?
Відколи світ, таких прояв не густо,
Щоб не за гроші чи яку принаду
Піти й віддати борг свободі людства?

Так!
Ти віддав свій борг, поете мужній,
Явивши взір найвищого шляхетства!
Що перед ним не лишиться байдужим
Ніхто з синів свободи та мистецтва!

Коли за край, кайданами окутий,
Поліг в Елладі правнук перів гордих,
Мені моєї долі не минути —
Я вмру в краю рабів за волю лордів!

Володимир
1968

ПІДМОСКОВНІ РИТМИ

Серце дружини б'ється в Одесі,
Ну, а моє — двадцять літ в тюрмі!
Двадцять вже років щоніч я — професор,
Тони сердечні вивчаю в пітьмі.
Чуєш, плането, цей ритм і звук?
Кров з мого серця смокче павук!
Так-тук, павук!
Так-тук, павук!
Так-тук!

Світе!
Страшні ти загоюєш рани —
Зник Освєнцим, Бухенвальд і Майданек...
Чом же ти терпиш Катинь та Явас?
І Володимир для кого припас?
Звідси не вирветься жоден звук —
Стогін та зойки не зрадять гадюк.
Так-тук, жоден звук!
Так-тук, жоден звук!
Так-тук!

Голос ніхто не почує цей звідси:
— Був лісівник я в Катинському лісі...
Жінка?..
Померла...
Не звикла до нар...
В чому я винен?..
Що бачив кошмар...
А за законом суспільних наук:
Бачив і свідчив?
— Такому каюк!
Так-тук, каюк!
Так-тук, каюк!
Так-тук!

Троє нас: Катря, Одарка, Галина,
Діти без нас у неволі зросли,
Двадцять вже років, як нас з України
У каземат під Москву привезли.
Чуєш, жіноцтво, цей ритм і такт?
Сестрам твоїм точить серце хробак!
Тук-так, хробак!
Тук-так, хробак!
Тук-так!

Слабнуть і слабнуть сердечні удари;
Де взяти сили, наснаги і жару?
Світе широкий — Новий і Старий —
Ближче до серця ці тони бери!
Вивчи та вислухай кожен такт!
Чуєш?
Питає: — Чому ж це так?
Тук-так, чом це так?
Тук-так, чом це так?
Тук-так!

Б'ються серця у Одесі та Львові,
Б'ються в Києві та в тюрмі...
Хай кожне мовить одне тільки слово,
Хто тоді скаже, що ми німі?
Мільйони сердець це мільйонний звук!
Мільйони сердець це мільйонний такт!
Тук-так, чи не так?
Тук-так, чи не так?
Так!

Володимир
1968

ПІСНЯ БУДІВЕЛЬНИКА

Я будівельник бригади мільйонної,
Тої, що диво-міста розбудовує,
Землі єднає шляхами бетонними,
Зводить мости і річки випростовує.

Я молодий ще, а скільки вже зроблено!
Скільки збудовано, зведено, злучено!
Скільки тунелів у горах продовбано!
Скільки фундаментів бутом забучено!

Поруч зі мною з кайлом і лопатою
Рідна сестра на «посаді» підсобниці —
Їй би ще в школі учитись за партою,
Тільки ж там кращих беруть і «способніших».

Ми ж ненадійні!
Наш рід недосвідчений
Враг розіп'яв у кошмарі кривавому —
Вибив братів моїх старших, освічених,
З мене зробив будівельника бравого.

Ще в тридцять третьому батька замучили,
Двоє дядьків на каналі загинули,
Мати, знущанням і горем засмучена,
Вмерла і нас сиротами покинула.

Рідна сестра на Сибіру далекому
Вік свій марнує з невмитим пиякою,
Шлюб цей нещасний зробився, як пекло, їй:
Ходить з синцями і вічно заплакана.

Я ж — будівельник!
І нас таких тисячі.
Щастя будуєм для племени вовчого:

Парків, театрів і шкіл хай їм вистачить,
Нам же...
                    Та краще вже цитьте! Помовчимо!

Маю я й брата, що в люди, бач, вибився,
Ставши не ким, а газетним писакою;
Тим, хто нас нищить, він каже: «Спасибі Вам!
Низько вклоняюсь і щиро Вам дякую!»

— Це вже такий — каже — присуд історії:
Дітям приблуд перше місце за партою,
Нам же — таку розвиває теорію —
Вік вікувати з кайлом та з лопатою.

Може, це й правда.
                              Що скажеш, не знаючи?
Він на то вчився, а я ж недоучений...
Землю промерзлу кайлю і копаю я,
Кров'ю политий фундамент забучую!

Володимир
1968

ПІСНЯ ЯНИЧАРІВ

Драчу, Коротичу, Павличкові та іншим членам так званої СПУ

Ми без відриву — хатні яничари;
(Турецький досвід нині примітив!)
У нашій хаті нас же і навчали
На трупах замордованих братів.
До трупів тих ще змалку нас привчали,
Як їх опівночі виносили з тюрми,
І ми носили їх, носили і мовчали...
Ми яничари!
Яничари ми!

А тих між нас, які не йшли й пручались,
Людську подобу прагши зберегти,
Ми, знай, кляли і дико з них знущались,
Щоб з ними нас не сплутали кати.
Мов ті гадюки ми на них сичали
І не хотіли звати їх людьми
За те, що з нами разом не кричали:
Ми яничари!
Яничари ми!

І хай-но тільки скаже враг зухвалий
Стоптати світ, щоб не росла й трава,
Ми рушимо і нашої навали
Не спинить кров, ні сльози, ні слова.
Хто мирно жне, будує, сіє, косить,
На вас ми раптом ринемо з пітьми;
Тоді пощади хай ніхто не просить!
Ми яничари!
Яничари ми!

Володимир
1968

УСМІШКА ДЕСПОТА

Ти в світ пустив усміхнений свій образ,
Лукавий деспоте, огидний людолове,
Мовляв, який ти лагідний та добрий,
Ну, просто взір братерства і любови!

Своє нутро жорстоке й безпощадне
Ти хочеш усміхом привітним приховати,
Та людям Богові печаті не підвладні —
Твій усміх все сказав, що мав сказати.

Цей хижий вискал хоч кому відкриє
До прав людських і до свобод зневагу,
В нім, скільки не шукав, не міг знайти я
Ні мужности, ні чести, ні звитяги.

Зате я іншу пригадав картину:
На площі перед натовпом відверто
Так кат всміхався, взявши за чуприну,
Відтяту голову своєї жертви.

Такий же лютий вискал, вовчі зуби,
Від сміху очі лускають банькаті,
І втішено тремтять-радіють губи,
Дарма що на очах людей прокляття.

Що доброго чекати можуть люди
Від усмішки лукавої та злої?
Ні!
Поки, деспоте, всміхатися ти будеш,
Нехай не сподіваються спокою!

Ти кажеш: — Мир! — ворушиш найдорожче,
Я ж бачу кров на Будапештськім бруку,

Юрбу пражан на Староместській площі
І Палаха, в огні простерту руку!

Свободу славиш ти облудними устами,
Я ж бачу коридор тюремний довгий,
Кордон, щокрок обставлений постами,
І трупи здовж каналу Москва-Волга!

Ти кажеш: — Дружба!
Граєш на святому,
А Вінниця?
А парк на трупах в місті?
А міліони виселених з дому?
А душогубство у Катинськім лісі?

Все, чим живеш ти, дихаєш і мислиш,
Неначе з книги, з усмішки читаю:
В ній Богова печать все те відтисла,
Чого ніяка гра не приховає!

Всі, хто читає Богові глаголи
В людські обличчя й риси перелиті!
На ґвалт вдаряйте!
Стережіте волю!
Ще деспоти всміхаються на світі!

Володимир
1969

РОЗДУМ ПЕРЕД САМОСПАЛЕННЯМ

Жити й не знати, що край твій в неволі?
Жити й пишатися рабством своїм?
Бути байдужим до сліз та до болів?
Стати незрячим глухим та німим?
Жити без гідної плати за працю?
Жити й коритися волі нікчем?
Жити в халупах і зводить палаци?
Жити у шлюбі і бути вдівцем?
    Жити і скніти?
    Краще згоріти!
    Краще, ніж жити і гнити живцем!

Жити і волі не мати на світі?
Жити й боятися сонця, як кріт?
Жити й, знай, думати:
                                        — Де б заробити?
Як би напхати порожній живіт?!
Жити й платити за звірства любов'ю?
Жити й з-під кия робить на врага?
Жити й боятись промовити слово?
Знати, що в хаті своїй ти — слуга?
    Жити й тремтіти?
    Краще згоріти!
    Краще, ніж гнутись під свист батога!

Волі не мати?
Правди не знати?
Думать не сміти?
Краще згоріти!
                        І запалити
Тих, хто забув про святі заповіти!

Волі, хто прагне!
Гори і палай!
Світла і сонця землі додавай!
Хай звеселить нашу ниву врожай!

Кожен горить на віку, як уміє:
Інший хвилину, а інший — весь вік;
Тільки б не скиглив, тільки б хай діяв!
Тільки б знав твердо, що він — чоловік!
Годі ж терпіти!
Краще горіти!
Мусиш горіти, як ти чоловік!

Володимир
1969

ПІСНЯ БІЙЦЯ

Втирає сльози безутішна мати,
Брати живуть в чаду футбольних мрій,
На танці ходять хлопці та дівчата,
А я?
        А що мені?
                        Я — в бій!

Я в бій!
            Дарма, що слабнуть сили!
Я не добитий ще?
                        Живий?
Не згасла думка?
                        Совість не прогнила?
Я тільки в бій!
                    Моя стихія — бій!

Плетуть вампіри плетево нечесне,
Надбавки жде співців продажних рій,
Шукає щастя в чарці мій ровесник,
А я, як завжди, тільки в бій!

Геть страх — дух рабської природи!
Огидний страх — ти перший ворог мій!
Бо ж тільки той варт щастя і свободи,
Хто йде щодня, щокрок за них у бій!

Київ
Жовтень — 69

МОЇМ СВІДКАМ

Полохливий волі не здобуде
І в чоло історії не стане!
Страх в рішучу мить його остудить
І в незримі закує кайдани!

Мить рішуча!
Скільки завдала ти
Горя, і страждань, і сліз, і муки!
От, якби єство своє здолати!
От, якби узяти підле в руки!

* * *

Великий Ґьоте, щоб позбутись страху,
Ходив на цвинтар темними ночами;
А ви, що встати думаєте з праху,
Якими ви похвалитесь ділами?

Що ходите в катівську сповідальню,
Свою відкрити перед катом душу:
Я?..
Я нічого...
Я, бігме, лояльний
І все, що знаю, все сказати мушу.

В тяжку оту, остатнюю минуту
Ви вищу мудрість хочете явити —
Щоб заразом і ЗА і ПРОТИ бути,
Спіймати рибку й ніг не замочити.

Навряд чи буде юшка з того лову,
Бо тільки, хто піймає, той і зварить,
А рибка ж на ловця іде, панове,
Й, відколи світ, тікає від нездари.

Хто страхом вивіряє кожну дію,
Й вагою страху важить кожне слово,
Той долю осідлати не зуміє
І рабський дух не зрушить до основи.

Історія бурхливими віками
Свій присуд записала безпомильний:
Полохливий до керма не стане!
Хто душею раб, не буде вільний!

Володимир
1970

ІВАНОВІ ГУСУ

Ми думали...
                    І нас за це спалили
Ті, що ні думати, ні снити не могли,
Що мертву догму культом освятили
І в рабство догмі думку віддали.

Ми думали...
                    Вони ж думок не мали,
Ні сорому, ні совісти, ні сліз;
Тупий та лютий, злобний і нездалий —
Ось хто злітавсь до їхніх хижих гнізд.

Зухвалу взявши місію на себе,
Що світ скоритись має тільки їм,
Вони, знай, дбали про свої потреби,
А нас дурили маревом пустим.

І нишком крались до людського стада —
Ярмо б накинути!
                              От мрія!
                                          От мета!
Хто ж не дається, тим нема пощади!
Умри любов!
                    Замовкни доброта!

Найбезпощадний їхнім став кумиром,
Його зла воля — от і весь закон.
Навіщо мислити, коли він дасть їм сіру,
Для всіх єдину думку-еталон?

Ми ж думали...
                        І догма нас гнітила,
Бо в ній ми ясно бачили обман,
Де віднайшли притулок темні сили:

Убивця, кат, лакуза і тиран.

Ми думали і з правдою дружили,
Вони ж її терпіти не могли —
Ніщо їх так, як правда, не казило!
Нікого так, як правду, не кляли!

І то не нас — вони її палили,
Коли круг вогнища шаманили:
— Горить!

Сліпці!
Безумці!
Марне ваше діло!
Дарма, що вмре і стане тлінню тіло,
Не згасне думка!
Правда побідить!

Володимир
1970

СОЛЖЕНІЦИНУ

Буть патріотом здається просто —
Тільки й знай все своє хвалити!
А що, коли бачиш саму коросту:
Тут гниє, а тут буде гнити?

Буть патріотом це бути лікарем, —
Всякій слабості дати раду,
В чоло громади найчесних кликати,
І в людоловстві бачити зраду.

Буть патріотом — казати погані:
— Нечисть!
Геть від керма державного!
Не зламати Вам мудрість Богову:
Жити в світі це жити правдою!

Буть патріотом це бути гнаному
І заразом говорити твердо:
— До спілки з ворогом не стану я,
Волію краще в тюрмі померти!

Буть патріотом це бачити ясно:
Плем'я твоє женуть в провалля.
І, знай, кричати:
— Спинись, нещасне!
Подумай, що буде далі!

Отак-то, брате, буть патріотом
Під нашу лиху годину.
А ще це значить: із злом боротись,
А треба, то і загинуть!

Володимир
1970

ПРИСЯГА

Ніби жрець у священному храмові,
Що жертовні приносить дари,
На порозі тюремної камери,
Як присягу, цей вірш повтори!

В середовищі виріс я лютому,
Де ні прав, ні свободи нема,
Де за прояви думки розкутої
На відважних полює тюрма.

З ким я ріс — мої юні ровесники
По утертій дорозі пішли:
Запряглись у роботу на деспота,
Покорилися силам імли.

В хорі з вами, о, щедро оплачені!
Мав і я, десь, співати псалми:
Прославляти новітню кріпаччину,
Вихваляти красоти тюрми.

У блискучій подобі військового
Брати гроші за муки й за кров,
Гори трупів возить на кладовище
Під шумок миролюбних промов.

І під захистом культу облудного
Жити з праці людей трудових,
Вчивши інших: «Поборюйте труднощі!»,
Нишком їсти солодкий пиріг.

Тільки ж ба!
Я збагнув, що за ширмою
Гільйотина на мужніх чека,

І зв'язав себе клятвою вірною:
— Хай загине сваволя гидка!

Хай сто ґрат на вікні — буду зібраний
І скупий на зрадливі слова,
Щоб в бою з протокольними тиграми
Закрутилась у них голова!

Щоб один, без поради, під вартою
До негідних не вдався я дій,
І мольбою моєю чи скаргою
Хай не втішиться ворог лихий!

В перші ж дні арештантського хрещення
Впасти в розпач собі я не дам!
Боягузом не стану збезчещеним,
Не відкрию нічого катам!

Володимир
1971

В. АНДРЕЄВІЙ

Після прочитання у «Литературной газете» її статті «Мой лучший друг, мое второе Я»

Вік свій проживши під небом розкутим,
Ви повернулись до рідного краю —
Тільки б говірку свою не забути!
Тільки б чужим не пишатися раєм!

От що Ваш спокій і душу Вам нищить!
От що Вас гнітить, бентежить і нудить!
Хочеться свого, дикунського грища
З бійкою, лайкою, свистом і брудом!

Що Вам до того, що край Ваш у путах?
Що Вам до звірства, доносництва, хамства?
Вам би говірки чужої не чути —
Рідним, своїм упиватись поганством!

Хто відступив від законів любови,
В колі людському зневаги не збувся.
Вас же привабило прадіднє слово —
Ви й повернулись, а я б...не вернувся!

Я б не вернувся туди, де сокира
Дике й гидке розбудовує рабство,
Там, де насильство це прапор і віра,
Там, де на першому місці — нахабство!

Я б не вернувся туди, де Сальєрі
Вільному світу готує отруту,
Там, де свобода лише на папері,
Там, де всі блага — жорстоким і лютим!

Хай би зазнав я недолю лихую
Десь на краю незакутого світу,

Ніж повернувся туди, де слугує
Рідна говірка найдикому гніту!

Видер би з серця, забув би ту мову —
Вільного вабить і слово свобідне!
Що нам дорожче, яке ближче слово:
Вільне й чуже чи холопське та рідне?

Так!
        Це дилема!
                        Це вибір великий!
Вибір, що важить не менше, ніж фатум:
Бути в чужому краю чоловіком,
Чи у своєму попихачем стати?

Слово — святиня, та правда святіша!
Правда це серце усіх заповітів!
Слово без правди — навряд щось гидкіше
Можна собі уявити на світі!

Хай би туди, де гойдався труп брата,
Де найдорожчих, хто друзів не збувся?
Краще б вернулись не Ви, а розплата,
З нею, десь, може, і я повернувся б!

Володимир
1971

ДРУЖИНІ

Ми з тобою брали шлюб не в храмі, —
Не питав ніхто з нас вірних слів,
Не вітав нас урочистий «Амінь!»,
Грім весільних дзвонів не гримів.

Що ж!
Які часи, такі й звичаї;
Тільки твердо знали я і ти:
Хай обряд і збіднено до краю,
А любов нам треба берегти.

Бо для слів, несказаних в день шлюбу,
Все одно надійде слушний час...
Вчули ми таки своє «Чи любиш?»,
Як сніги, мов смерть, лягли між нас.

Там, де віддаються за наказом,
Де найвища заповідь — статут,
Де за все в одвіті мертвий базис,
Що любов і дружба варті тут?

Злий не зна у злому ділі втоми,
Ой, як треба наш розбити шлюб!
Міг же любий серцю тридцять сьомий
Стільки рук розвести, стільки губ!

Вже відколи злого зла кумири
Гострять зуби на свята святих:
Що?
Любов?
Ми тільки в атом вірим!
В хід усе і щоб розвести їх!

Вірна жінка це бунтів наснага!
Вірна жінка — нашим планам край!
Хай зречеться і її всі блага!
Хай відступить і тоді хоч в рай!

В разі ж ні, ми будемо жорстокі,
Для упертих вирок буде злий:
Зацькувати, відібрати спокій!
Хай подружжя пеклом стане їй!

Так життя поставило питання,
Те, що призабув скупий обряд:
Що сильніше — зброя чи кохання?
Дружба чи керований снаряд?

* * *

Ох, людей же скільки в цьому залі!
Що жене їх: страх? цікавість? злість?
Чи масна привабливість «скандалу»,
Як «люблю» дружина відповість?

Звідки тут цей настрій, ніби в храмі?
Хто тут ректор?
Пастир чи суддя?
Скрип пера на серце ліг, як «Амінь!»
І незримий став з тобою я.

Нам навряд тут будуть співчувати —
Тут в серцях — анкета і диплом...
— Ох, а як тепер її зарплата?
— Ах, чи ще не пізно в «Гастроном»?

От коли обряд нездар убогих
Довелось доповнити тобі
І своєю відповіддю Богу
Виклик кинути збездушеній добі!

У кохання є свої екзархи
І своїх святих несмертний клан:
Данте, Беатріче і Петрарка,
Вертер, і Ромео, і Трістан!

Вік потомний, десь, до того списку
Не одне допише ще ім'я;
І серед імен, як жар, займистих
Блиснимо й палатимем іскристо,
Як любови спалах — ти і я!

Володимир
Липень — 71

БРИТАНСЬКАЯ НИВА

Глянь на всі свої укоси,
Британськая ниво!
Чом так рясно хист і розум
На ній уродили?

Чом у добрі та достатку
Живуть твої діти,
А розкуте їхнє слово
Лине по всім світі?

Чи не тому, що віками
Зерно добирала,
Що розумом підживляла,
Добром поливала
І правдою, як тим сонцем,
В землі огрівала?

От де твоє добро-слава,
От де твоя сила,
Доле моя завидная,
Британськая ниво!

Тим-то ворог столукавий
І сипле мільйони,
Щоб поросли бур'янами
Твої добрі гони.

Йому б тільки заглушити
І цвіт, і стеблину:
Нехай воля не пророста!
Нехай правда гине!

Там, де родив литий колос,
Нехай росте кукіль,

А грунт нехай дістанеться
Ворогові в руки.

Отож думай, добре думай,
Брате-хліборобе!
Чи снопи возити з поля,
Чи бур'ян з невдоби?

* * *

Таким глаголом справедливим,
Як жрець на віщому посту,
До рідної звертався ниви
Борець за істину святу.

Добре робиш, мій соколе,
Що про ниву дбаєш!
Нехай тобі сама доля
І Бог помагає!

Чи ж хто бачив, щоб барвінок
Процвів кропивою,
Або чував, щоб черево
Стало головою?

Чи літає гордий беркут
З чорним круком в парі,
І чи ходять коні й вівці
У одній отарі?

Той, хто сіє, хай думає,
І, хто жне, хай дума,
Щоб у жнива не кликати
Ні свата, ні кума,

Щоб не вкрилась бур'янами,
Щоб цвіла й родила
Від Заходу до Схід-сонця
Британськая нива!

Володимир
1972

І. К.

В кожнім колі — своя поезія,
В кожнім колі — своя романтика:
У далекі сніги завезено
Молодого та ще й з талантами.

Так життя і минає циклами:
Вийшов...
Сів...
Одружився...
Висланий...
Геть до всього на світі звикли ми,
Та дарма!
Не одвикли мислити!

Хто ми є?
Диваки?
Фанатики?
Божевільні чи одержимі ми?
Дон-Кіхоти, що б'ються з фатумом?
Квіти півдня на крайній півночі?

Так, ми хворі, раз думку маємо
Там, де мислення — гірш від злочину,
Раз своїх же святих не лаємо,
Раз ми волі в неволі хочемо!

З моди й сексу не робим ідолів
І футбольним богам не молимось,
По команді тупого й підлого
Не схиляємо низько голову!

По дорозі нам тільки з мужніми,
Хто весь вік у ярмі не горбиться,

Хто тримається кола дружнього
І не тягне за держимордами!

Рік за роком летять десятками,
Все так просто у нашій ґільдії —
Наші сестри живуть солдатками,
Наші діти у сварці з пільгами.

Хай ми вік без овацій скінчимо,
Хай життя обійшло нас веснами,
Тільки нас не зробити іншими,
З ДИВАКІВ не зробити ЧЕСНИМИ!

Сосновка
Грудень — 72

* * *

За що воздам хвалу життю?
За теплу та суху домівку?
За мед?
За пиво?
За наливку?
За марципани і кутю?

За те, що хліб дає і сіль?
Що на дощі, як пса, не мо̀чить?
Що пляжувати возить в Сочі
І шле мільйони всяких пільг?

Ні!
Я за те його хвалю,
Що не дає мені заснути,
Що, знай, нагадує про пута,
Про гніт, сокиру та петлю,

Що в тиху не заводить гавань,
А все жене назустріч бур,
Що тисне, гнобить, гне і чавить
Привиддям жахів і тортур,

Що у бою лиша без друзів
І слів поради не дає,
Що гурт братів і сестер вузить,
А найгідніших з них цькує,

Що покида одного в лісі
І відбира дороговказ,
Що пружить нерви, бурить мислі
І студить серце раз-у-раз,

Що все незроблене віками
На мене звалює:
— Роби!
Що жертвою виводить в драмі,
Де роль судді в руках злоби,

Що обмовля, ганьбить і гудить,
Не знавши сорому ні в чім,
За те, що кожним днем своїм
В моїй душі поета будить!

Сосновка
Травень — 78

А. САХАРОВУ

Що, коли того, хто творить і діє,
Раптом запросять до себе злодії —
Ті, що грабують, шахрують і «мочать»,
Ті, що найтяжчий не спинить їх злочин,
Ті, які славляться люттю своєю,
Б'ють і лежачих з легкою душею,
Ті, що кохаються в зраді та лжі,
І на невинного гострять ножі?

Як же до кола злодійської зграї
Зайде, хто злости на серці не має —
Той, хто брехати не вміє й не може,
Той, кого клопоти людства тривожать,
Той, хто за втіхами плоти не тужить,
І до суєтного блиску байдужий?
Як йому бути, о, небо, скажи,
В разі він зайде до лігвища лжі?

Той, хто творити і мислити вміє,
Мусить зайти до вертепу злодіїв,
Мусить сказати відверто їм в очі:
— Звірства і підлости люди не хочуть!
Чорні діла ваші, лицарі блуду,
Подвигом чесним ніколи не будуть!
І, побувавши у лігвищі лжі,
Мусить сказати:
— Тут гострять ножі!

Сосновка
Грудень 74

ПОБРАТИМОВІ

Усе на світі мусить мати вимір:
Сказати правду друзям це одне
І зовсім інше тим, хто нетерпимий,
Хто слово правди лає і клене.

Одне сказати там, де всі говорять,
І зовсім інше, там, де всі мовчать,
Де вільна думка — найлютіший ворог
І навіть сумнів — привід для проклять;

Де всім на все один слід мати погляд,
Де у злоби і влада, і права,
Де доброту людську здибає поглум,
І більш від діл шануються слова.

Так що це недуга, прокляття чи фатум,
Коли не уміє людина мовчать,
Коли і на люту чекаючи страту,
Не може на рот свій накласти печать?

Велике спасибі тобі, побратиме,
За те, що все чорне ти білим не звеш,
І хай називають тебе одержимим,
Ти мислиш, ти твориш, а значить, — живеш!

Сосновка
1978

ЗУСТРІВШИ ЖІНКУ У СМЕРТЕЛЬНІМ ГЕРЦІ

ДРУЖИНІ

Коли на суд віків та внуків
Збереться наша вся сім'я,
І з колом слова та науки
Тихенько зайдеш ти і я,

Там, знай, хвалитись буде кожен:
— Я те зробив...
— Я те сказав...
Ти ж мовиш просто:
— В час безбожний
Душі моєї враг не взяв!

Володимир
1968

Я І ТИ

Дружині

Я і ти це промінь і світанок,
Я і ти це хмара і гроза,
Я і ти — пробудження і ранок,
Я і ти — розлука і сльоза.

Я і ти це грім і блискавиця,
Я і ти це вибух і луна,
Я і ти це килим і світлиця,
Я і ти — бандура і струна.

Я і ти це кремінь і кресало,
Я і ти це плуг і чересло,
Я і ти це лати і забрало,
Я і ти це човен і весло.

Я і ти це рано сиві скроні,
Я і ти це недожитий вік,
Я і ти це досвітки безсонні,
Я і ти — в душі завмерлий крик.

Я і ти — до часу стятий колос,
Я і ти — врага смертельний гріх,
Я і ти це Петрусенко голос,
Я і ти — Остапа Вишні сміх.

Я і ти — нестерта пляма крови,
Людоловства сором і ганьба,
Я і ти — неприспана ще совість
І ненависть до катів раба.

Я і ти це дар, це суд, це фатум,
Це покара, іспит і талан,

Це тавро, це вирок, це прокляття,
Це тайфун, це шквал, це гураган!

Я і ти — серпом підтятий колос,
Я і ти — врага незмитий гріх,
Я і ти це Петрусенко голос,
Я і ти — Остапа Вишні сміх.

Володимир
1968

ЛАРА

Знищити совість?
Це дуже просто!
Знищити совість?
Це раз, два, три!
Геть позгнивали знищених кості,
Ми ж і досі — богатирі!

Ми сьогодні весь світ лякаєм,
Як і перше, наводим страх —
Наше кредо всі добре знають:
— Хто не з нами, тих бах! бах! бах!

Хто зуміє цей тиф спинити?
Совість наша!
Скажи мені!
Звідки прийдуть нові гусити,
Ті, хто скаже дикунству:
— Ні!

Де він?
Гроші склада на книжку?
Заробляє нову медаль?
Чи проходить «особий» вишкіл,
Як з народів знімати скальп?

Чи лежить на пісочку в Сочі?
Чи готує «твердий» указ?
Чи статті до газети строчить:
— Що то ми!
Що то рай у нас!

Чи виходить на Красну площу,
Всім гадючим на зло смертям,

І слова, як вогонь, підносить:
— Волю чехам і волю нам!

Хто це в першій ступає лаві?
Жінка?
Лара?
А з нею хто?
То не Лара — то совість наша
У благенькому йде пальто!

Совість наша!
Штурмуй майдани!
Хай там як ше лютує кат:
Ні тюремшики, ні кайдани
Не завернуть її назад!

Володимир
1968

МОЇЙ БЕАТРІЧЕ

Як мені звати свою Беатріче?
Мила?...
Кохана?...
Голубко крилата?...
Ну, а як хочеться більше сказати?
Щоб і характер, і образ духовний
В слові одному відбилися повно?
Серденько?..
Радість?..
Хіба ж це так тонко?
Краще вже...
Краще...
Моя амазонко!

Жменьку відважних обсіли вампіри —
Тиснуть, шматують, обламують крила...
Треба б стояти...
А де взяти сили?
Той, хто, знай, марить про миску сметани,
Той, хто в могилі, за них не обстане...
Ти ж, наче докір байдужим потомкам,
Мчиш на підмогу, моя амазонко!

Хай завірюха!
Хай вітер і буря!
Хай гуркотить, що й отямитись годі! —
Кінь твій спочинку не знає в поході!
Там, де світ меркне, де трусить од грому,
Ви летите у кар'єрі прудкому!
Вітру назустріч!
За синь горизонтів!
Мчи легкокрила моя амазонко!

Володимир
Січень -- 71

СЕСТРІ—МАТЕРІ

Коли я знаю, що ти є,
Що ти смієшся, мислиш, дишеш,
І любиш, і дитя колишеш,
Ніщо мій дух не закує!

Бо я і ти це два зерна
На литім колосі природи,
Це двох струмків прозорі води,
Що йдуть з одного джерела.

Бо наші воля, розум, дух
Одним наснажені завзяттям,
Одним тавровані прокляттям
Наш кожен подих, кожен рух.

Сердечність, ніжність, доброта,
Несамовитість і упертість
У нас одні. Одні до смерти
І хист, і доля, і мета!

Я так тобою дорожу,
Неначе ти одна на світі;
Перед тобою я в одвіті
За все, що мислю і кажу.

Твоє єство — моє єство,
Твоя сім'я — моя родина,
Твій син і діти твого сина
Моєї долі торжество!

Так чом же я не Рафаель,
Щоб обезсмертити до скону
Тебе, моя свята мадонно
Віками скривджених осель?

Як відтворю я блиск очей
І ритм одвічних біострумів,
Коли свою ти мислиш думу
І горнеш сина до грудей?

Сосновка
Грудень — 72

МОЛОДІЙ МАТЕРІ

С. Г.

Перевтільчий, вічний акт природи!
У тобі — найвища мудрість світу!
Та, що креслить расам і народам
Межі їх занепаду і цвіту.

Що ж мені тій матері сказати,
Що, як сонце, породила сина?
Так, щоб він на долю став багатий,
На талан і вдачу був щасливий?

Хай з лиця він буде гожий-гожий,
Повен сил, здоров'я, сміху, чарів,
Хай весь вік цвітуть для нього рожі
Й белькіт внуків привіта на старість.

Хай усе він може, вміє, здужа,
А, як треба, й інших заохотить,
Тільки з шкіри хай не пнеться дуже,
В дармову запрігшися роботу.

І хай плоть свою тримає в шорах,
Не стає рабом її слухняним,
Зіллю й картам перший буде ворог,
А до чарки й зовсім не загляне.

Щоб лукавий ворог не спотворив
Все, що в нім хороше та високе,
Хай ясному розумові скорить
Поривання всі свої та кроки!

Хай убивць не множить хижу зграю,
З рідним братом не заводить свару,

Не живе у хаті тій, що з краю,
Бачить все і думає про кару.

То ж хай буде мужній та безстрашний
І твердий, як криця, перед катом,
У сім'ї ж, у колі друзів ваших —
Лагідний та добрий, мов ягнятко.

І з півслова вміє пізнавати
Підлу гру вовків в овечій шкурі,
Тих, що, бач, «для користи» громади
Сіють в братнім колі чвари й бурі.

І від тебе хай він буде дужчий,
Перевтільча, споконвічна сило!
На всі вигадки, на всі дива дерзущий, —
От якого, сестро, жду я сина!

Володимир
1971

Н. Г.

Раз хтось питає, чи я не забув Вас?
Як мені краще на це відповісти?
Хай тої миті, як я Вас забуду,
Свого дзвінкого позбудусь я хисту!

Справді ж!
Чи міг я забути про матір,
Ту, що природі демарш заявила:
Можна дитя своє ніжно кохати
Й разом у небо злітати на крилах!

Можна дитину любити, як душу,
І без вагання в годину тривожну
Вийти з братами неправді назустріч,
Знавши, що ТРЕБА це більше, ніж МОЖНА!

Там, де поміряти сили нерівні,
Все, що є чесне, з дикунством зійшлося,
Важко стрічати вітри супротивні,
Важко з дитиною вийти на площу!

Важко, а треба...
Де бій, там і жертви...
Той, хто з огнем побратався на світі,
Буде й на площі одним серед перших,
Буде й дитину, як ока, глядіти!

Так!
Материнський інстинкт це святиня!
Це супервіра усього живого!
Тільки ж чи можна сучасній людині
Гідности й чести зректись через нього?

Як я хотів би й собі в малолітстві
Вволю упитись повітрям майданів,
Може б, воно помогло мені в битві
З диким сваваліллям тупих і поганих!

Може б, свята материнська наука
В серці снагу пробудила велику,
Може, жагучій поезії бруку
Душу свою я віддав би навіки!

Вірте ж!
Хто мислить, той Вас не забуде!
Син Вас і мати Вас кожна згадає.
Мужнім і заздрять і дякують люди —
З ними і я Вас всім серцем вітаю!

Володимир-Рузаєвка
Вересень — 72

СВОЄМУ ВЛАСНОМУ ПРИВІТУ

О. М.

Привіте мій!
Сьогодні день жіночий.
Це значить — подруга, сестра і мати
На тебе ждуть;
І, хочеш чи не хочеш,
Тобі маршрут я випишу багатий.

Дарма, що я за фахом не диспетчер
І врядування не моя стихія,
Диктую, ніби зовсім не до речі:
Москва...
Барашево...
Таруса...
Київ...

Москва...
Тут обернися словом щирим
До всіх, хто нині серцем над Чуною,
Хто кріпить до людського права віру
І на бездушну тупість йде війною.

Барашево...
У нас тут друзі давні...
Знайди і їх, і тих, що за Уралом,
Щоб потім у Тарусі стародавній
Свою прописку розшукати сталу.

І врешті Київ...
Теплий мій привіте!
Тут маю я освідчитись в коханні!
— Одружений?..
В коханні?..
Що за збиток?

І то кому?
                — Душі моїй — Оксані!
Бож як поет розкриє почування,
Що нині у його вирують серці —
Захоплення,
                повагу,
                                дивування,
Зустрівши жінку у смертельнім герці?

О, ясна зірко нашого жіноцтва!
Киянко із душею Жанни д'Арк!
Доби нової стань живим пророцтвом
І в горобину ніч палай, як жар!

Сосновка
Березень — 77

МОВА КВІТОК

Шекспір

СОНЕТ (14)

Про війни, голод, пошесті, пожар
Вночі по зорях я не ворожу,
Я не віщун, не маг і не відьмар,
Щоб знати долю власну та чужу;

Не можу я сказати наперед
Чи буде дощ, чи вітер, град чи сніг,
І, стежачи за рухами планет,
Царям передрікати долю їх.

Зате в твоїх негаснучих очах
Читаю я науку всіх наук:
Краса і правда житиме в віках,
Коли у твого внука буде внук;

Коли ж твій рід скінчить своє життя —
Краса і правда зійдуть в небуття.

О. А.

— Доброта — мені кажуть — пусте,
Наша вада; і наш порятунок
Принесе нам холодний рахунок,
Що на ґрунті доцілля зросте.

Нам потрібна суворість крута,
І не тільки суворість — жорстокість,
Бо який ще ми знайдемо доказ,
Що нас доля колись привіта?

— Ну, а чом же — міркую в душі —
Мав запас доброти нескінченний
І герой, і подвижник, і вчений —
Всі, хто поступу долю вершив?

Доброта це високий політ,
Це любов і тепло, це — натхнення,
Це, як треба, жага і *шалення*,
Принцип, розсуд, святий заповіт!

— Геній зла — мені кажуть — зроста,
Геній зла над світами панує!
Ну, а я на це байдуже: — Всує!
Побідить у віках доброта!

Хто навчить нас любити цей світ?
Хто покаже шляхи у безсмертя?
Хто нам гордим, затятим, упертим
Буде радник, учитель, арбітр?

Так чолом же тобі, доброта!
Будь між нами на святі і в герці!
Хай мужніє з тобою у серці
Все, що сходить, росте, зацвіта!

Сосновка
1975

ІРИС

Лагідний цвіте!
Ірис многотерпний!
Мав би я владу над мовою в світі,
Я б тебе звав не ірис, а безсмертник.
Справі ж бо!
                    Словом «ірис» або «півник»
Годі віддати суть рис твоїх дивних —
Скільки б тебе не топтали чобітьми,
Скільки б не мучили —
                                знову ти квітнеш!
Знову чаруєш добу передсвітню!

Квітко воскресна!
Мій друже і зброє!
Словом дзвінким обернувшись чудесно,
Линеш ти з краю до краю луною!
— В час, коли друзів обставляють постами
Квітів безсмертних топтати не дам я!
Другим цвітінням для милого стану!

Юність крилата!
Це слово до тебе!
Всім, хто не хоче свій квітень проспати,
З льоху підземного рватися треба!
Сходьте!
                Зростайте суцвіттям барвистим!
Подвигам мужнім та помислам чистим
Жар свого серця віддайте до іскри!
Зрійте!
            До сонця тягніться уперто!
Хай на ланах сараною обжертих
Сходять і множать свій рід многотерпний
Квіти безсмертні!

Володимир
1971

МОВА КВІТОК

Дружині

З усіх жіноцтву притаманних рис
Є штрих, що вас природа — учить — мати
І йде він ще від культових беріз —
Свій кожен крок квітками прикрашати.

Суха з природи чоловіча стать,
І я за всіх і сам за себе каюсь,
Що ми про квіти вмієм забувать,
Коли жінки про них не забувають.

Для тебе кожна квітка це рубіж,
Який надовго врізався у пам'ять,
І ти не раз, десь, раптом затремтиш
Від зустрічі із свідками-квітками.

Спіткаєш айстру — згадуєш Явас,
Уздриш ромен і бачиш Володимир,
Каштан в цвіту нагадує про час,
Коли були ми зовсім молодими.

А як ти цвіт конвалій бережеш!
Бо це ж вони, а ще і гладіолус
З тобою йшли до невблаганних веж
Почути мого серця ритм і голос.

І тим, що в землю втоптуваний зріс,
Неначе син опальної родини,
Ти всім єством вподобала ірис,
Або сказати просто — півник синій.

Він дорогий цей півник і мені,
За те, що видерся на шпиль Голгофи,

Що всі тортури витерпів страшні,
Які наслав на нього Мефістофель.

Квітками прикрашати кожен крок —
Який контраст казарменому блиску!
І, може, саме через брак квіток
Я шлю тобі своїх поезій низку!

Володимир
1971

ДРУЖИНІ

В серця запитавшися:
— Чи любиш?
І почувши заповітне:
— Так!
Хто з-між нас відмовиться у шлюбі
Хоч на мить спочити від атак?

А що, як коханням ти сердиш владу?
А що, як любов «запріща» закон?
І серцю твоєму диктує зраду
Вогнем інквізицій та злим язиком?

А що, як очиці наливши кров'ю,
За нами, знай, стежить гидкий павук?
Хай що, а розбитою впитись любов'ю!
Хай що — насміятись з душевних мук!

А що, як, шукаючи в розкладі штатів
В котрий би параграф списати любов,
Маньяк тільки тим дозволя кохатись,
Хто зайвих боїться і дум і розмов?

А що, як, обвивши круг шиї зашморг,
На друга помиї, знай, ллють і ллють,
Мішають з болотом кохання ваше,
І шлюб ваш паплюжать, і вірність кленуть?

Тож тільки тоді і питай:

— Чи любиш?

І вже, як почуєш од серця:

Так!

Знай: злоба на світі що-хочеш згубить,
Любови ж твоєї — ніколи й ніяк!

Володимир
Липень — 71

ВЕСНЯНЕ ОСВІДЧЕННЯ ЗЕВСА

Д. Мага.ль

О, весно, — матір всіх релігій!
Пора пісень, кохання, мрій!
Вітрами юности повій —
Топи у серці лід та кригу!

Даруй любов і радість нам,
Усім, хто лине в небо — крила,
Рукам — уміння, м'язам — силу
І винахідливість — думкам!

Тоді-то й стану я титаном
І з блиском вивергну громи —
З тобою ми, як кара, грянем
На спорохнілу гниль пітьми!

З тобою ми розвидним ночі,
Злобу повергнемо у прах,
Псалми воскресимо пророчі
І мертвих збудимо в гробах.

З тобою ми розсунем гори,
Поведемо у бій полки,
З тобою нас ніхто не зборе
І нам уклоняться віки!

З тобою ми у диких пущах
Квітучі виростим сади
І на плянетній шкаралущі
Кохання лишимо сліди!

З тобою не боюсь я бурі,
Ні завірюх, ні злив, ні гроз;

Ми скажем слово — впадуть мури,
І стане спекою мороз!

Назустріч штормам і тайфунам
Поведемо ми кораблі,
З тобою ми згадаєм юність
І вславим мужність на землі!

Сосновка
1973-1977

І. К.

Коли з холодної Москви
Від Вас вістки приходять теплі,
Мені здається, що і в пеклі
Відчув би я, що я живий!

Що нас єднає?.. Інтелект!
Яка це, Боже, дивна сила,
Котра вже досі осушила
Моря пригод і небезпек!

Для зрячого серед сліпих,
Як хліб, потрібна дружба зрячих,
Щоб день і ніч він краще бачив
Й на барвах знався світових.

Яке це щастя — бути зрячим!
І заразом, який це гріх!
А надто тим, хто має вдачу
Світити зорі для сліпих!

Сосновка
1975

ТИ і ВИ

С. Ш.

Яка краса це перше ВИ,
Цей перший погляд і вітання,
І перші загадки й питання
У жестах рук та голови!

Багато-хто з нас любить ТИ,
А я до ВИ схиляюсь більше,
Коли ще все нове та інше
І в серці стільки теплоти!

Ми ще імен своїх не знаєм —
Навіщо серцю імена?
Ми тільки-но в очах читаєм
Душі жагучі письмена!

Ще наші душі не розкриті,
Ще кожен загадка для нас,
Й обом нам дорогі ці миті,
Цей чарівний знайомства час.

І хай на нас чекає близькість,
Що дозволяє буть на ТИ,
Та і в стосунках і у мислі
Я ВИ волів би зберегти!

Сосновка
1972

ДРУЖИНІ

Коли на серце ляже камінь,
Коли немилий стане світ,
Коли з безсонними ночами
Спливає чар найкращих літ,
Коли рідіє коло друзів,
Коли в зеніті геній злих,
Коли утомі та недузі
Найлегше повалити з ніг,
Коли нудьга гризе і сушить,
Коли навколо холод зим,
Нехай тобі зігріє душу
Вінок моїх незграбних рим!

Коли щодня самі тривоги,
Коли по горло наглих діл,
Коли засніжені дороги
З останніх вибивають сил,
Коли немає як терпіти
Тупу обмеженість міщан,
Коли вже стільки пережито
І від своїх і від чужан,
Коли відкриті в серці рани
Журба, немов огнем, пече,
Нехай цей вірш для тебе стане
Моїм відторгнутим плечем!

Коли від сліз немає ради,
Коли лякає самота,
Коли бракує слів розради
І розпач душу огорта,
Коли розлючені стихії
Страхають смертю знов і знов,
Нехай цей ямб тоді зігріє
Мою нескорену любов.

Володимир
Грудень — 71

ТРАВНЕВИЙ АКОРД

Ми з тобою — води краплина,
Що розбилась на дві об камінь,
Дві одного єства клітини,
Дві єдиної суті грані.

Ми з тобою це сонця промінь,
Що в густих роздвоївся хмарах,
Це луна весняного грому,
Що на два розкотивсь удари.

Ми з тобою, немов стеблина,
Що двома процвіла квітками,
Мов гігантська морська крижина,
Що на дві розійшлась в ок'яні.

Два з тобою ми Робінзони,
Ті, що свій не знайшли ще острів;
Так нехай же скоріше тоне
Наша шхуна на рифах гострих!

Що нам шторм, що нам смерч, що злива?
Що нам буря, чи сніг, чи хмари?
Що, як доля обом веліла
По розлуці зійтися в парі?

Вірмо ж світлим її прогнозам:
І за морем друг знайде друга.
Хай там грім, хай там град, хай грози!
Хай там вітер, буран і хуга!

Володимир
Травень — 72

КОЛИСКОВА

Ю. Шухевичу в день народження
сина Ромчика

Спи, дитино, поки спиться,
Набирайся сил,
Хай твій шлях тобі присниться
В череді могил.

Спи, дитя, хай сон розв'яже
Сніп живих картин,
Він про все тобі розкаже,
Чий ти внук і син.

Спи, дитино, люлі-люлі,
І не мруж свій вид,
То свистять у лісі кулі,
Де ходив твій дід.

Чуєш, як дзюрчать потоки?
Бачиш ці стежки?
Дід пильнує на всі боки,
Бож довкруг вовки.

Звірі ходять тихо-тихо,
Вдаючи овець,
Спи, дитя, позбутись лиха
Не зумів стрілець.

І тепер зелене листя
З вітром розмовля:
— Він хотів, щоб змій з колиски
Не тягав малят.

Спи, дитя, і суд-дорогу
Всю, як є, затям:
Он на батька ще малого
Кидають аркан,

Гострять ніж, кують закови,
Хто й брехню плете,
Спи, дитя, аж зійде знову
Сонце золоте.

Спи, дитино, люлі-люлі,
І не мруж свід вид,
То свистять у лісі кулі,
Де ходив твій дід.

Володимир
1970

О. А.

На день 17. 11. 74.

Чарують декого зірки,
Кого — радар, реактор, плазма,
Кого — біоніка і лазер,
Кого — напівпровідники.

Щодень на світі більше див:
От-от нам скоряться плянети,
Свій код спадковість розсекретить
І всі хвороби здасть в архів.

Невже ж через оці дива
(Скажімо, рух космічних суден)
Отак одразу я й забуду
Душевні вчинки і слова?

Я знаю істину просту,
Що над усі дива на світі
Шаную я тепло привіту,
Сердеччя, щирість, доброту.

Тож хай ніколи доброта
Не старіє у Вашім серці
І з чаром квітня у партнерстві
Цвіте й весніє літ до ста!

Сосновка
Жовтень — 74

С. Ш.

Дивлюсь на небо я — на зорі і плянети,
Який тут дивний лад небесних тіл,
Де кожен має свій окремий лет,
Свою орбіту, цикл, і темп, і спектр!

От дві комети з різних мчать галактик, —
Щораз то ближче контур їх орбіт;
Здається, що мине коротка мить,
І пара далі разом полетить.

Але дарма! То так лише здається,
Орбітам їхнім злитись не дано:
Діткнувшись, кожна завертає вбік,
Як невблаганний їй диктує цикл.

І тільки-но космічною рукою
— Дне одному палкий цілунок шле;
Такий сумний, бач, їм судився пай:
— Привіт...
Люблю...
Цілую...
і...прощай!

Є і у нас свої земні орбіти,
Що з них звертати дуже важко нам,
Дарма, що ми шлемо і тут і там,
І поцілунки, і палкі привіти.

І все-таки нам легше, ніж плянетам, —
Земних орбіт мотаючи клубки,
Самі ми креслим в апогеї злету
Своїм єством омріяні витки!

Сосновка
1977

Н. С.

Десь, чи не з Вашого я збаг листа,
Що є в людському серці теплота,
Яку не зміряв досі жоден фізик,
Котра, коли в полон нас туга візьме,
Людські серця розвеснює і близить
І чаром квітня душу огорта.

От я й благаю: Доле, не давай
Мені ні пільг, ні титулів, ні звань,
Як тим рабам фортуни показної,
Лише написані жіночою рукою
І щирою зігріті теплотою
Листи якнайчастіше посилай!

Сосновка
1978

ЛІСОВІ КВІТИ

Н. С.

Веселі квіти лісові!
Жовтаві, сині і рожеві!
Про що жалієтесь Творцеві
У зелен-росяній траві?

— Як нам цвісти насамоті?
І як нам зносити розлуку?
Сумний наш жереб — чиста мука,
Якби не бджоли золоті.

Коли настануть літні дні,
Вони, літаючи над нами,
Розносять пошту між квітками,
Мов листоноші весняні.

Десь, так і ми, як ті квітки,
Що ждуть весною бджіл-поштарок,
Ждемо цілющого нектару,
Який нам друзі шлють стійкі.

Вогніться ж полум'ям слова!
Живіть і грійте наші душі!
Хвилюй, піднось нас і зворушуй
Любови іскорко жива!

Сосновка
1979

О. А.

Живу, захоплююсь, сміюся,
Дружу з піснями, щастя жду,
З жагою б'юся і не б'юся,
То йду за нею, то не йду.

І Ви, десь, певно, смієтеся,
Піснями, як і я, сните,
З єством б'єтесь і не б'єтеся,
Йдете за ним і не йдете.

І мало кожному з нас діла,
Про що ж то інший снить у снах,
Куди штовхають душу й тіло
Квітневі вогники в очах.

Та хай-но погляд воскресущий
Зненацька стрінеться з моїм,
Як враз розгублять наші душі
Свій глузд, розсудливість і стрим.

Боюся я тієї хвилі,
Вселяє страх вона і Вам,
Що ми, віддавшись владній силі,
Поганським скоримось богам!

— Невже — питаю — буде краще
Іти на бій з людським табу,
Що тільки-но й несе борящим
Страждання, розпач і журбу?

Сосновка
1979

ОРІЄНТУЙСЯ В ЛІСІ

Двадцятий вік!
                    Казкових діб світанок!
Тепер би ще раз стати молодим!
Відкрити ще раз світ чудес незнаних,
Знов із юнацтвом стрітися своїм!

І знов творити змалку свій характер,
З могуттям генів ставши на двобій,
Щоб у безмежжі зоряних галактик
Свій дух у плоти вирвати з обійм!

Орієнтуйся в лісі, хто завзятий!
Грибом назвався, значить, лізь у борщ!
Щоб сприт, відвагу, й розум тренувати,
Навряд чи є під сонцем кращий спорт.

О, молодіж!
                    Надія наша, квіти!
Між вас на старті з мапою стою...
Ще мить і стануть сосни мерехтіти,
Мов ратники в шаленому бою!

Що нам кущі, ломаччя і калюжі?
Що нам густого терня колючки?
До невигод і прикрощів байдужий,
Чий курс у лісі — тільки навпрошки.

Кров з носа, а на фініш будьмо перші!
Хіба нам личить плестись у хвості?
«Учителів та предків перевершуй!» —
Такий девіз у молоді в житті.

Людського сприту і завзяття комплекс!
Мене чарує твій щокожен кадр!
І я благаю:
— Небо!
Дай нам компас, —
Шукати шлях у лісі власних вад!

Сосновка
1976

Н. СВІТЛИЧНІЙ

(На одруження і народження сина)

Коли на довгому віку
Ви стріли радісне світання,
Чому я славлю мить кохання
Жагучу, пристрасну, палку?

Бо Ви і я — це брость одна;
Все те, що Ви недолюбили,
Все те, що Ви ночами снили,
Для мене — зайва сивина.

І Ваша — це й моя сльоза,
І там, де Ваш, там мій неспокій, —
Ланцюг самотніх наших років
Мене шматує і терза.

А Ваше — це й моє дитя...
В турботах Ваших та сивинах,
У щедрій ніжності до сина —
Зернина й мого почуття!

Так хай же люблять серця!
І від побрання до могили,
Нехай любов знаходить сили
У квітах Вашого вінця!

Сосновка
1979

ГЛЕК ГРЕЧАНОЇ ВОВНИ

НОВОРІЧНИЙ КАЛАМБУР

Якби я знав секрети йогів
І перевтілюватись міг,
(Пробач мені, серйозний логік,
Умовність викладок моїх).

Я б, хай там що, веселий номер
Під перше січня відмочив;
Своїх знайомих незнайомих
Будьщо відвідав москвичів.

Ото сміха було б (крізь сльози!)
Коли, зібравшись за столом,
Чекають всі на Дід-Мороза,
А я являюсь Дід-Теплом!

Тоді отак, як пунш у склянці,
Московський клімат я б змінив,
Щоб, де вже де, а на Луб'янці
Ніхто не мерз і не потів;

Щоб на Арбаті і на Пресні
Росли кокос та баобаб,
Щоб мода міні знов воскресла,
А максі мохом обросла б;

Щоб кава й чай росли в натурі,
Як нині листя лопуха,
І щоб де-факто, не де-юре...
А втім...
                    побіймося гріха!

Тепла б я натворив чимало,
Одно біда, що я не маг!

І тільки жарт не дуже вдалий
За вуха якось-то притяг.

То ж знайте, хто на тост чекає,
Що з тоста вив'язавсь курйоз,
І все, чого у нім немає,
Хай вам доповнить Дід-Мороз!

Сосновка
Грудень — 75

НА ОДРУЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА ЛИПИ

Женитися...Віками модне слово,
І в ньому, як у дійстві, море змісту;
Сама ідея в корені здорова,
А втілення це, бачте, діло хисту.

Женитись — це прощай парубкування!
Хто, живши в парі, строїть фіґлі-миґлі?
У шлюбі держить іспит виховання,
І сором тим, від кого зловить щигля.

Женитися це суміш волі й рабства:
Уже не підеш сам, скажім, на танці,
Зате й святих не згадуєш, заслабши, —
Дружина скрутить в'язи лихоманці.

Женитись це кінець веселих братій —
Сімейні й нежонаті — що за фірма?
Гостей і друзів пригощаймо в хаті,
Тоді нас чарка не штовхне у прірву!

Женитися це рай на кожнім кроці,
А тим, хто замість раю бачить пекло,
Я раджу: «Не вдавайтесь до емоцій
І з примхами ведіть війну запеклу!»

Відомо всім, де світло там і тінь,
Тож і в раю бувають суперечки,
Тому, коли побачите ячмінь,
Кажіть, як того хоче жінка, «Гречка!»

Женитись це щодня смачний обід,
Це чиста і сорочка і хустина,
Це, де не глянеш, рук жіночих слід
І, як закон, що-пару літ — хрестини!

Новій сім'ї сто баб дадуть сто рад,
Та є одна, що вік не вийде з моди:
Цілуйтеся по сто разів підряд —
Це молодим ніколи не пошкодить!

Женитися ніякий це не гріх,
Отож не зволікайте із весіллям,
А що і я колись-то був жених,
Свій теплий хліб-привіт Вам шлю із сіллю!

Сосновка
1976

НА НОВИЙ 1975-й РІК

Жінкам-в'язням табору Барашево

Оце так так! Жіночий рік!
Хіба ж не всі роки жіночі?
Бо хоче того чи не хоче,
Без жінки сохне чоловік!

І я волів би, щоб повік
На світі був жіночий рік,
І в кожному жіночім році
Не сам, а з жінкою при боці
Спокійно спав би чоловік!

А втім, коли вже світ прорік,
То хай живе Жіночий рік!
І у новім Жіночім році
Бажає вам здоров'я й моці
Колись завзятий чоловік!

Сосновка
Грудень — 74

НОВОРІЧНИЙ ГЛЕК ГРЕЧАНОЇ ВОВНИ

У сні я обернувсь на Дід-Мороза,
Лечу між хмар з гостинцями на Темзу;
І вже минаю рейнські верболози,
Аж гульк — назустріч хмарка з іноземцем.

На спині в нього, як і в мене, торба...
— Бог-поміч!
— я йому —
Куди і звідки?
— З Вестмінстера.
А називайте лордом,
Джордж Байрон я — поет всесвітній.

Узяв мене в стажери Санта-Клаус —
Оце ж якраз підписано угоду,
Щоб в обмінах культур долати хаос,
І тим плянетну ліпшити погоду.

— Хто б думать міг!
Яка приємна зустріч!
— Сідайте, лорде!
Мчати нам не близько...
Вам, часом, не дають в дорогу віски?
Бо в мене квас лише, та й то прокислий.

І тільки ми чарки поналивали,
Як тут патруль небесний, де не взявся,
Два велетні, немов з-під хмар, постали,
І міні-допит миттю розпочався:

— Куди і звідки?
Хто такий?
— до мене —

— Я Дід-Мороз!
                    — А чом же не при формі?
— Не встиг придбати — вчора ще джентльмени,
Я рогом віддавав належне нормі.
— Є довідка?
— Немає...
            — Це вже гірше.
І бачу я — мій слідчий брови супить.
— А Ви, бува, не той...
                        не з групи?
— Хай Бог боронить!
                    (Що тут скажеш більше?)

— А де ж твоя снігуронька, дідусю?
— Так, бачте, ще в Барашево лишилась...
Патруль до довгих не вдававсь дискусій
І конструктивно підійшов до діла:

— Лорд Байрон, ти мотай — трамваї ходять,
З тобою ми ще займемось пізніше,
Ви ж, пане, — слідуйте вперед, — добродій,
Ми Вас без довідки у хмарах не залишим.

Тут я й збудивсь — трясусь, немов у трясці!
(Тяжкий це гріх — відлежувати боки!)
А з точки чую: «П'ю за ваше щастя!
Вітаю вас із днем Нового року!»

Сосновка
Грудень — 77

ОРИГІНАЛ ТА КОПІЯ

Ні радіо, ні пошти, ні газет,
Ні мила, ні товарів косметичних,
І — хто б подумав? — навіть туалет
Підпав під заборону деспотичну!

Ні газу, ні електрики, ні лямп,
Ні цукру, ні горілки, ані чаю!
— Одну ми тільки річ не вилучаєм:
Противагітні засоби у дам!

Не оберніть мої слова на сміх,
Кого ця оповідь збиває з пантелику:
Живуть так десять бритів молодих
В штучних умовах кам'яного віку.

— Якби ж ото мені така лахва, —
Почувши голос хто зна-чий-і-звідки
(Точніші тут аж просяться слова,
Та буть в суді не хочеться й за свідка).

— Не став би я резонів визнавать,
Поклавшись на зухвальство і на силу;
Закон для всіх один: Не рассуждать!
А хто не слуха — тут йому й могила!

На цих китах свою обперши владу, —
Бо нащо говорильні відкривать? —
Я б став усім не те, щоб диктувать,
А просто дружні подавать поради.

Мені ж робити вільно все, що схочу:
Чуже тягнути — чим не красота? —
А в разі шо — ще й видряпаю очі,
Хто з мене звіт у вчинках запита?

Затим, що корінь єресі в словах,
Я б їх цурався гірше від зарази,
І в думці інших бачивши образу,
Не потерпів би жодних зауваг.

Зате б дозволив всім себе хвалити,
Щоб, значить, ріс духовно яничар,
І, хто в цім ділі буде тямовитий,
Той стане шефом у гурті нездар.

Я махом відтворю найдикий вік,
Заживши слави, почести, овацій,
І не просивши бритів молодих
Вдаватись до курйозних імітацій.

Не був сей муж, хай як його там звуть,
В полоні у ілюзій та утопій.
Так нащо ж нам блідих шукати копій
До кам'яного віку наяву?

Сосновка
1978

МІНІ—СВІТ

Поснідавши, (а кухар, як на сміх,
Став частувати рибою частіше)
Я кісточки покидав під поріг —
Нехай поїсть моя сусідка-мишка.

А сам узявсь давати римам лад —
(Ще прийде час, — подякують лінгвісти)
Коли це бачу — двоє мишенят
Підкралися до риб'ячої кістки.

Схопивши в зубки, кожне смик собі —
Точнісінько, як то, буває, діти,
Коли в своїй забаві чи гульбі
Вони не можуть чимось поділитись.

Хребта від риби мишеня не з'їсть,
Знать, кожне тягне кістку не для себе,
А щоб принести мамі: «Ось, дивись!
Уже і я знімаю зорі з неба!»

Котре з двох дужче, те й перетягло
І шусть у шпару, тільки зуха й бачив,
Там мишка-мама лагодить кубло
І, хто меткий, похвалить за удачу.

Вона під стіл їх водить по ночах,
А, часом, і на стіл — там гори їжі! —
Шукать харчі без шуму науча,
Щоб раптом не почули люди хижі.

Нехай котре зачепиться бочком
За ложку там чи ніж, і посуд дзенькне,
На ту біду у мами свій прийом:
За вушко кусь незграбу: «Будь пильненький!»

В живому світі все, як у людей,
І злигодні, і радощі, і страхи.
Невже ж це мудро, щоб малих мишей
Міцний та дужий не узяв під захист?

Для того, хто не терпить мишенят,
Я б епос мишачий відзняв на стрічку
Під шапкою: «Коли ти старший брат,
Не кривдь малих, бо це дикунська звичка!»

Сосновка
1976.

Бернс

ДЖОН ЯЧМІНЬ

Володарі трьох східніх царств
Вселюдно присягли,
Що ляже трупом Джон Ячмінь
І гнитиме в землі.

Вони зарили Ячменя
В розораній ріллі.
— Тепер ніяк не встане він! —
Раділи королі.

Минали дні.
Прийшла весна,
А з нею перший грім,
І виліз з ґрунту Джон Ячмінь
На здивування всім.

Ще дужче сонце припекло —
Ячмінь міцнів та ріс,
І кожен в колосі остюк
В руках у Джона — спис.

Настала осінь золота,
Коли, відчувши скін,
Пожовк, і голову схилив,
І занедужав він.

Джон тратив сили на очах,
Марніючи щодня,
Тоді-то люті вороги
Взялись за Ячменя.

Його серпом звалили з ніг,
Поклали на гарбу
І, мов злодюгу, повезли
На суд і на ганьбу.

Його простерли на землі
І били патиком,
А потім кидали не раз
На вітрі голяком.

Його топили в рівчаку,
Води наливши вщерть,
Та Джон Ячмінь не умира,
Хоч як не пнеться смерть.

Його простерли другий раз
Для ще страшніших мук,
І, поки він не витяг ніг,
Не випускали з рук.

Його смалили на вогні,
Йому пускали кров,
А мельник тіло Ячменя
На борошно змолов.

І кров'ю Джона упились
Жорстокі вороги:
Що більше п'ють, то більше в них
Бадьорої снаги.

Не дурно, значить, Джон Ячмінь
Геройським жив життям,
Раз той, хто п'є ячмінну кров,
Стає героєм сам.

Від чарки легше на душі
У кожного стає,
І навіть в хаті у вдови
Гуляння настає.

І досі чути за столом,
Де піняться шклянки:
— Хай славен буде Джон Ячмінь!
Нехай живе віки!

НОВОРІЧНИЙ ТОСТ

Дванадцять ночі...
Сніг...
Мороз...
А за столом близькі обличчя.
В цю мить високу й таємничу
Я й виголошую свій тост.

Хай в тому році, що гряде,
В усім ми будемо меткіші,
В усіх ділах повороткіші,
І хай не губимось ніде!

Хай наша звіку доброта
Всі наші помисли зігріє,
А лють-злоба нехай не сміє
І дружбу нашу не хита!

І хай тоді, як зайде спір,
Де всяк стоятиме на свому,
Мірилом буде благо дому
І у сімейнім колі мир.

Хай ситі будемо малим,
Хай нас не тягне до багатства, —
Наш скарб найбільший — наше братство
І наша дружна відсіч злим!

Всім тим, які плетуть плітки,
І тим, хто радо їх розносить,
Своє тверде ми скажем: — Досить!
Пішли б ви всі під три чорти!

Хай нам всміхається любов
І успіх нас не покидає!

Нам сліз не треба!
Кожен знає,
Чого хотів і за що йшов!

Тож я й підношу свій бокал,
Щоб щастя у Новому році
По нашому спинилось боці,
І сміх лунав би й не вгавав!

Сосновка
Грудень — 72

ЗУСТРІЧ ТА ЛИСТ

Тільки-но виведу слово «Цілую»,
Злива питань мою душу хвилює:
Доки я буду привіти писати,
Мертвим глаголом живих частувати?
Скільки, з листів моїх склавши ціну,
Треба віддати за зустріч одну?

Лист, хай і буде він тричі сердечний,
Свідчить про нашу освіту та гречність;
Слів, які будять ще й бурю емоцій,
Знайдеш не густо на кожному кроці;
От і виходить, що зустріч та лист
Це все одно, ніби свято і піст.

Зустріч це душ незбагненне єднання:
Часом це крига, а часом — безпам'ять,
Часом це спалах, горіння та вибух —
Хай-но освідчусь, а там хоч на дибу!
Зустріч це усміх, це іскри з очей,
Призвістка мрій та безсонних ночей!

Зустріч це першая ластівка дружби,
Вірную служить закоханим службу, —
Потиском рук і палким поцілунком
Миттю людські визначає стосунки;
Тим-то, з ціною зіставивши крам,
Море листів я за зустріч віддам.

Сосновка
1977

ПЕРЕКЛАДИ

(Не включені до розділів)

Шекспір

СОНЕТ (2)

Коли твоє чоло за сорок зим
Поріже невблаганний плуг життя
І стане одяг юности старим,
Що вже давно слід кинути в сміття,

Тоді себе самого запитай:
— Де дів ти скарб — красу юнацьких днів?
Сховав в собі?
                    А сором і відчай
Не пік твоє сумління, не палив?

Хіба хвали б ти менше заслужив,
Якби сказав:
                    — Прекрасне це дитя,
Ось доказ мій, що я не марно жив, —
І тим би власне виправдав життя?

Тоді твоя, що вже холоне, кров
В твоїй дитині закипіла б знов.

Шекспір

СОНЕТ (5)

Минущих діб нестримна череда,
Що творить неземної вроди взір,
Сама ж на нього потім напада,
Руйнує і потворить свій же твір.

Невтомний час на зміну літнім дням
Веде пору морозів та снігів,
Журливий довгий сон несе гаям,
Сиротить вигляд рясноплодих нив.

Одні лише квітки оранжерей
Не гублять свого літнього вбрання;
В блідій красі зимових орхідей
Ми бачим образ сонячного дня.

Зимою блідне квітів ніжний цвіт,
Та цвіт є цвіт, хоч як би він не зблід.

Шекспір

СОНЕТ (7)

З якою радістю і захватом в очах
Усе живе звертає зір на схід,
Коли, розпочинаючи свій шлях,
Яскраве сонце будить білий світ;

І поки, засліпляючи людей,
Воно підносить вгору світлий лик,
Ніяк не відведе своїх очей
Від цього блиску смертний чоловік...

Коли ж сполудні сонце розпочне,
Зеніт минувши, свій зворотній рух,
Людське хитке захоплення мине,
І очі всіх блукатимуть округ.

Отак і ти помреш на самоті,
Якщо не лишиш сина у житті.

Шекспір

СОНЕТ (9)

Чи не тому живеш ти сам-один,
Щоб по тобі не плакала вдова?
А світ?
Хіба не заголосить він,
Як образ твій навіки похова?

Два горя разом перетерпить світ,
Бо весь твій рід з тобою вкупі вмре,
Вдову ж розрадить вид її сиріт,
І спогад серце звеселить старе.

Багатств на світі менше не стає,
Нехай там як ми тратитимем їх,
Лише красу ощадливість псує,
І в зародку її вбивати — гріх.

Любити світ не може до кінця,
Хто цілий вік живе життям ченця.

Шекспір

СОНЕТ (16)

Час — ворог твій, з ним в спілці смерть твоя.
Чому ж на них війною ти не йдеш?
І ділом, а не римою, як я,
Свій образ від гниття не збережеш?

Досягши нині віку зрілих літ,
Ти знайдеш не одну в гурті дівчат,
Яка відтворить плоть твою і цвіт
Точніше, ніж різьбар-лауреат.

Навряд чи передасть рука митця
Твій дух та гідність, пристрасть і любов,
Життя ж тебе без пензля й без різця
Відродить в поколіннях знов і знов.

Любов — різьбар безсмертя. Чом же ти
Не вчишся в неї смерть перемогти?

Шекспір

СОНЕТ (17)

Мій вірш — це склеп, це намогильний храм,
Він дав тобі вбрання з нетлінних шат.
Та чи повірить правнук цим рядкам,
Де списано красу твоїх принад?

Коли я намалюю без прикрас
Привабливість твоїх очей та вроди,
Нащадок скаже:
—Бреше віршомаз!
Краса на землю із небес не сходить!

І викине на сміття цей папір,
Як непогрібну хвору маячню,
Прийнявши твій портрет за модний твір,
За добре зариमовану брехню.

А був би правнук твій тоді живий, —
Він став би свідком правоті моїй.

Шекспір

СОНЕТ (18)

Чи можеш ти назватись літнім днем?
Ти краща і привітніша стократ.
Негоди злі з туманами й дощем
У літа крадуть блиск його принад:

Буває — спека палить небеса,
А часом їх вкриває хмарищ рій,
І меркне дня погожого краса
Від примх природи та гризні стихій;

Твоє ж квітуче літо хмар не зна,
Бодай на мить не тратиш ти краси,
І навіть смерть для тебе не страшна
В твоєму русі через всі часи:

І доки будуть люди — будеш ти,
Тобі і жити вічно і цвісти.

Шекспір

СОНЕТ (19)

Час — ти акула. Ти ковтаєш всіх,
Ти тупиш кігті тигрів і пантер,
Рвеш зуби левам з їх пащек страшних
І феніксу в огні готуєш смерть.

Смути, бентеж і весели цей світ!
Міняй години втіхи та журби!
Виконуй все, що виконати слід,
Лише одної речі не роби:

Рис мого друга милого не стар!
Не морщ його прекрасного лиця!
Хай збереже красу свою і чар
І смертного не відає кінця!

Коли ж глухий до цих благань твій біг,
Хай рими збережуть його в живих!

Шекспір

СОНЕТ (21)

Мене не вабить Муза тих нездар,
Хто, стрівши розписної вроди взір,
В її красі шукає дивний чар,
Приписує їй блиск яскравих зір,

Зве сяйвом сонця у своїх віршах,
Порівнює з квітками, з днем весни,
З коштовним скарбом, з небом у зірках,
З усім, що меж не має ні ціни.

О, серце щире!
Щирим завжди будь!
Моя любов прекрасна, як життя,
Але зорею в небі їй не буть:
Вона людської матері дитя.

Гіперболи — це для базару крам,
А я своєї Музи не продам.

Шекспір

СОНЕТ (23)

Мов той актор, що знітився й мовчить,
Забувши ролі звичної слова,
Або маньяк, в якому гнів кипить
І не до діла мислить голова,

Так я тремчу, згубивши мови дар,
І не знайду давно знайомих слів...
Моє кохання — ось мій володар,
Це він мої уста заворожив.

Нехай же все, що я сказати мав,
Тобі розкаже цей німий папір;
Він перший друг моїх сердечних справ
І мого серця вірний поводир.

Любов мовчить про наміри свої —
Учись очима слухати її!

Шекспір

СОНЕТ (25)

Годованку Фортуни, — пишну знать,
Хай тішать блиск, мундири та герби,
Мене ж дарунки долі не п’янять...
Любов і щастя — всі мої скарби.

Як цвіт весни від сонячного дня,
Так від царя залежить фаворит;
Гучну кар’єру царський гнів спиня,
І лорд пихатий старцем йде у світ.

Боєць, що в сотнях битв перемагав,
Одну таки нарешті програє,
І вже на почесть він не має прав,
Й заслуг його ніхто не визнає.

Лиш я люблю й любимий, і мені
Ніякі примхи долі не страшні.

Шеллі

ДО БРАТІВ—БРИТАНЦІВ

Чом, брати, ваш плуг оре
Тим, хто шкуру з вас дере?
Чом єдваб і шовк їх риз
Снуєте ви в морі сліз?

Чом ви дбаєте щодня
Про безпеку, харч, вбрання
Тих, що трутнями живуть,
Вашу кров і піт з вас п'ють?

Чом кайдани та мечі
Безнастанно куючи,
Ви усе віддаєте
Тим, хто в розкошах росте?

Хто з вас має теплий дім?
Втіху й мир в кутку своїм?
Чи ж не варті всіх цих благ
Ваші муки і ваш страх?

Ви хліб жнете, щоб інший їв,
Дім кладете, щоб інший жив,
Меч куєте, щоб інший брав,
І горб гнете, щоб інший мав.

Хліб жніть — та тільки не катам!
Доми кладіть, — щоб жити вам!
Працюйте, дбаючи собі,
І куйте меч для боротьби!

Кого ж лякає брязк сокир,
Спускайтесь в морок ваших дір!

Нема там золота й прикрас,
Йно пута дивляться на вас!

Сапою, плугом і кайлом
Збудуйте склеп собі гуртом.
Цей склеп, могила і тюрма —
Прекрасна Англія сама.

Солженіцин

МОЛИТВА

Як мені легко, о, Господи, жити з Тобою!
Як мені легко без сумніву вірити в Тебе!
В час, коли меркне і з дива не вийде мій розум,
А найрозумніші далі, як вечір, не бачать,
Й зовсім не знають, що треба робити їм завтра,
Ти спосилаєш тверду мені віру та певність
В тім, що Ти є і що Ти докладеш піклування,
Щоб не всі чисто дороги добра було втято.

Слави земної захмарних шпилів досягнувши,
Я озираюсь на шлях свій сюди з безнадії,
Звідки і я смертним людям зміг відблиск послати
Твого проміння. І скільки ще променів світлих
Маю відбити, то стільки даси мені й сили,
Скільки ж не встигну, то, значить, поклав Ти це іншим.

Маккей

* * *

Ти жив, не мавши ворогів?
Щось я в такі не вірю речі,
Бо всяк, хто честю дорожив,
Не міг не знати ворожнечі,
І тільки той її уник,
Хто жив, як трутень, цілий вік,
Хто зради викрити не міг,
Хто слів присяги не беріг,
Хто зла добром не похитнув,
Хто боягузом в світі був.

ДОДАТКИ

ВИТЯГИ З ВИРОКУ ВИНЕСЕНОГО АВТОРОВІ ВОЛОДИМИРСЬКИМ ОБЛАСНИМ СУДОМ 23. 4. 1970 р.

«30 мая 1969 года при обыске у Караванского в тюрме были обнаружены журналы, брошюры и другие материалы с тайнописными и открытыми текстами антисоветского и идеологически вредного содержания. Так, ...в журнале «Всесвит» № 8 за 1968 год, на отдельных листах бумаги и в «общей тетради» он тайнописью и открытым текстом исполнил антисоветские документы под названием «Беседа Ричарду Никсону...»...., а также стихи идеологически вредного, антисоветского, националистического характера «Кесарь», «Голос», «Тезоименному брату», «Лира», «Если бы», «Бог есть», «Вести из Праги», «Заповедь», «Размышления», «Я — будильник», «Кто ты», «Подмосковные ритмы», «Владимирские ритмы», «Я — строитель», «Жене», «Ты и я», «Осторожным». Кроме того. тогда же у Караванского были из'яты порошки, таблетки и другие предметы, используемые им при написании тайнописных текстов. Находясь в местах лишения свободы, Караванский в течение 1967-1969 годов при переписке со своей женой Строкатовой использовал условности и направлял в ее адрес тайнописные тексты, из'ятые у нее при обыске 30 мая 1969 года»

«При наличии приведенных доказательств судебная коллегия считает, что вина Караванского в проведении антисоветской агитации и пропаганды доказана».

---

[1]) Дається в оригіналі, затим, що у вироку є ряд помилок — свідчення «ерудиції» суддів. Перекладати ці помилки на українську мову просто неможливо. Так вірш «Лара» названо «Лира», «Пісня будівельника» названо «Я — будильник» та «Я — строитель». Таким чином, документ неперекладний.

«Исходя из изложеного...., судебная коллегия приговорила: Караванского Святослава Иосифовича признать особо опасным рецидивистом и виновным по ст. 70 ч. 2. УК РСФСР и подвергнуть его по данной статье к лишению свободы сроком на **в о с е м** лет. На основании ст. 41 УК РСФСР присоединить частично неотбытое им наказание по приговору военного трибунала Одесского гарнизона от 7 февраля 1945 года, два года лишения свободы и к отбытию Караванскому С. И. определить **д е с я т ь** лет лишения свободы с отбыванием первых трех лет в тюрмье, а остального срока в исправительно-трудовой колонии особого режима».

ПРИМІТКИ

АРБАТ — район Москви.

БАРАШЕВО — селище в Мордовії, де міститься табір жінок-політв'язнів.

ВІННИЦЯ — місто на Україні, де в міському саду виявлено могили тисяч знищених у 1937 році людей, переважно українців.

КАТИНЬ — місцевість під Смоленськом, де у 1941 році совєтська репресивна служба (КГБ) знищила 12.000 польських військовополонених.

ПАЛАХ — чеський патріот, який спалив себе на Староместській площі у Празі на знак протесту проти окупації Совєтами Чехословаччини.

ПЕТРУСЕНКО — українська співачка, знищена у кабінеті комуністичного кумира Сталіна.

ПРЕСНЯ — район Москви.

ТАРУСА — місто в Калузькій області, де перебувала під поліційним наглядом дружина автора.

ЧУНА — річка і станція в Іркутській області (Сибір), де на той час відбувала заслання родина дисидентів Марченків.

ЯВАС — селище в Мордовії, де містяться концтабори політв'язнів.

Біографічна довідка про автора

Святослав Караванський народився 24 грудня 1920 року на Україні — в місті Одесі, де здобував середню освіту та починав навчання в індустріяльному вузі й університеті. В час другої світової війни став учасником українського визвольного руху на півдні України.

Після відновлення в Одесі совєтської окупації (1944 рік). С. Караванський був заарештований і засуджений в лютому 1945 року до 25 років позбавлення волі. Ув'язнення відбував на Печорі й Колимі, в Магадані, Тайшеті й Мордовії. В грудні 1960 року — після майже 17 років неволі — С. Караванського звільняють як такого, що відбув «половину» реченця.

В ув'язненні С. Караванський почав укладати український словник рим, а ще привіз він з неволі свої переклади улюблених англійських поетів — Шекспіра, Байрона, Кіплінга та низку власних поезій.

Повернувшись до Одеси С. Караванський робить спробу завершити розпочату колись університетську освіту. Його вірші, статті з українського мовознавства й переклади друкує спочатку студентська газета одеського університету, а пізніше київські газети й журнали — «Україна», «Всесвіт», «Зміна» та інші (1961-1965 рр.). Перекладаючи й далі англійську поезію, береться до перекладу роману Ш. Бронте «Джейн Ейр» та завершує роботу над українським словником рим.

Життя студента Караванського, як завжди, виповнене українським змістом. Скоро стають відомими й набувають розповсюдження його листи і протестні заяви з приводу русифікації та всяких різновидів правового гніту в Україні. Це відкриті листи до таких урядових, громадських та культурних органів: голова Ради Національностей Верховної Ради СРСР, голова Спілки журналістів України, прокурор УРСР, колеґія адвокатів Одеської області, письменник М. Стельмах, секретар ЦК ПОРП В. Ґомулка та інші.

Стиль життя Караванського занепокоїв владу, тому генеральний прокурор СРСР Р. Руденко в листопаді 1965 року «помітив», що в грудні 1960 року Караванського було «помилково» звільнено. На підставі постанови генерального прокурора СРСР 13 листопада 1965 року відбувся поновний арешт Святослава Караванського.

Ім'я поета, перекладача, дослідника української мови та вболівальника української справи зникло із сторінок офіційної преси й зарясніло на сторінках українського самвидаву. Саме через це — ще до закінчення 25-річн. терміну (за першим вироком 1945 року) проти Караванського порушують нову справу. За звинуваченням в антирадянській агітації та пропаганді в квітні 1970 року Святослава Караванського засуджують до додаткового ув'язнення. А в грудні 1971 року заарештовують його дружину Ніну Строкату.

До 1972 року Святослав Караванський перебував у володимирській тюрмі, звідки був переведений до мордовського табору особливого режиму в с. Сосновка. Дружина поета після звільнення з ув'язнення змушена була оселитись в м. Таруса в центральній Росії. 15 вересня 1979 року після закінчення повного терміну ув'язнення за вироками 1945 та 1970 рр. Святослава Караванського привезено до Тарусн, де звільнено з-під варти на порозі помешкання, в якому жила Ніна Строката.

Переслідування, яких постійно зазнавала дружина поета, перспектива примусової праці та неможливість повернення на Україну — все це змусило С. Караванського до еміграції. Нескореному подружжю в короткий термін видано візи на виїзд. 30 листопада 1979 року Святослав Караванський з дружиною виїхав до Відня, не діставши перед тим дозволу відвідати Україну. Від 11 грудня 1979 року С. Караванський з дружиною — в Сполучених Штатах Америки.

ЗМІСТ

СУТИЧКА З ТАЙФУНОМ

ЗУСТРІВШИ ЖІНКУ У СМЕРТЕЛНІМ ГЕРЦІ

МОВА КВІТОК

ГЛЕК ГРЕЧАНОЇ ВОВНИ

ПЕРЕКЛАДИ

ДОДАТКИ Й ПРИМІТКИ

Typesetting by Rev. Pavlo Yamniak, Clifton, 9 Lincoln Pl. N. J.07011